

RÄNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

Kadugu noorte
militariseerimine!

■ ■ ■

VÕITLUS MILITARISMI
JA MILITARISTLIKU
MEELSUSE LEVITA-
MISE VASTU!

■ ■ ■

Elagu töölisklassi
ühistunne!

Punaste lippude all

Kus lõikab saag, kus jäädav öö, kus mure muljuv, pikk,
kus higi, tolm, kus meid piirab kaevandik,
kus vabrik must, kus vaevaonn, kus ahas alevik,
nälg rahva kopsust välja keeb laul vaba, lootuslik:
Usku seltsimees, kevad elab sinu sees,
üles tegudeks! Võitlus vahvaid ootab ees!
Marss, käik lääb, kõik pääd — varssi päike paistab meil,
on viletsuste talvel lõpp ja kevad meie teil.

Öö pime võim ja vägivald — need rõhujate käes,
nad relvastet hästi, nad julged võimuväes.
Jaa, raha neil, kuid lootus meil, maal porist siiski pääs,
me vägivalla pühime, uus hõögub idas ääs.
Usku, seltsimees, kevad elab sinu sees,
üles tegudeks! Võitlus rahvaid ootab ees!
Marss, käik lääb, kõik pääd — varssi päike paistab meil,
on viletsuste talvel lõpp ja kevad meie teil.

Sest unistanud, seltsimees, sest hõögub põsk ja rind,
sest kahvatand huuled, sest seotud vere ling,
kõik siia, vennad ootavad, su hää, su usk, su hing,
kõik mingem koos, ees õnnemaa, hoos laulu kindel ring!
Usku seltsimees, kevad elab sinu sees,
üles tegudeks! Võitlus vahvaid ootab ees!
Marss, käik lääb, kõik pääd — varssi päike paistab meil,
on viletsuste talvel lõpp ja kevad meie teil.

Meil kulla vastu võitlusleer, eel võitlus, haavad, surm,
kuid häbi, kes pageb, kui ootab võitlusnurm!
kui langeme, me lastelgi kord paistab päevahurm.
Me vere väetet põldudelt uus tõuseb külv, kaob turm.
Marss, käik lääb, kõik pääd — varssi päike paistab meil,
on viletsuste talvel lõpp ja kevad meie teil.
Usku seltsimees, kevad elab sinu sees,
üles tegudeks! Võitlus vahvaid ootab ees!

Rootsi keelest tõlkind Orni Arp.

Proletaarliku ideoloogia poole

Revolutsioon ei ole vajaline ainult seepärast, et valitsev klass teisel teel ei või olla kukutatud, vaid et kukutatav klass ainult revolutsioonis võib jõuda lükata kõik vana sodi kaelast, et olla võimeline ühiskonna uueks rajamiseks.

Karl Marx: Deutsche Ideologie.

Marksistlik sotsialism ei piirdu kaugeltki sellega, et ta annab ajaloo-käsitluse ja tulevikuperspektiivid. See süsteem organiseerib inimese ideoloogia ehitama järgnevat ühiskondlikku korda, moodustab igakülge ja tervikulise ideoloogia, ideoloogia, mis ei ole kuidagi lõplik, vaid ülemineku ideoloogia. On ju lõppeks ühiskondlikud faktorid määrava tähtsusega teadvuse, ka ideoloogia tekkimisel. Lõpuks inimkonna ideoloogia võib pääseda mõjule alles siis, kui sotsialistlik ühiskond on kaotand klassid, ekspluaterimise ja sellega klassivõitluse, tänapäeva ühiskond ei võimalda ideoloogiat „üle klasside“. Kõik püüded luua ühiskonnatunnet klasse arvestamata on isegi reaktsioonilised: on ju klassivõitlus see jõud, mis loob võimaluse uue ühiskonna tekkimiseks, sellega klassivõitluse eitamine annab ainult jõudu reaktsioonilisele leerile. Suur mõte on lauses: „Kes ei ole meie poolt, on meie vastu“, sest reaktsioonilise leeri üks põhipüüdeid ongi luua võimalikult suur „erapooletu“ ja passiivne mass, kes vaikselt toetaks reaktsiooni sellega juba, et ta ei luba oma loomulikkude toetust revolutsioonilisele laagriks.

Kõneldes proletaarlikust ideoloogiast, mõistame sellena klassivõitluse ideoloogiat. Ei või olla proletaarlikku ideoloogiat klassivõitluseta; tõi küll, proletaarlik ideoloogia sisaldab juba paratamatult sotsialistliku lõppideoloogia elemente, kuid see nüüd oma pääjoonis on võitluse ideoloogia, sellega ajutine, muutuv ja täienev; see ilmavaade oma tekkimiselt on samuti diinaamilis-revolutsiooniline nagu ajaloo arengki. Kahtlemata klassivõitluse eeldused on olemas töölisklassil ka vähese teadvuse juures. Deklasseerund ja oma klassiga nõrkade sidemete abil seotud üksikud võivad pelguda klassivõitluse mõttest. Ometi klassivõitluse mõte on kohutav ainult pääliskaudsel vaatlemisel.

Sennine ajalugu on — seda tunnustame paratamatult — ometi progress. Üks ajaloojärk on asendund teisega võitluse teel, igakord revolutsiooniline võitlus ühiskonna uueks tasakaaluks on viind maailma edasi progressi teel. Klassivõitlus, ei praegune ega endine, ei ole kuidagi ainult võitlus materiaalsete huvide pärast, vaid see on võitlus inimväärtuse pärast.

Võitlus, mis lõpeb kas või päevapalga tõstmisega, ei ole kuidagi revolutsiooniline, vaid koguni reaktsiooniline võitlus. Iga vähemgi võitlus aga saab revolutsiooniliseks, kui ta otsib tuge uuele ühiskondlikule korrale.

Rõhutatud ja seetõttu revolutsiooniline klass on lõhkund klassivõitluses alati võimuloleva klassi tugesid kõigi abinõudega. Ta on tarvitand ümberhindamist, teravat kriitikat kõige selle vastu, mis oli püha esmajoones võimulolevale klassile, ta on asund ka relvastatud võitlusse sennise võimu murdmiseks. Kuid purustava kriitika ja füüsilisegi lõhkumise kõrval ta on harrastand ka ülesehitavat: on loond oma uued eetilised ideaalid ja uue ühiskondliku korra kujutluse. Revolutsioonilise klassi võitki on põhjustatud sellest, et ta on moraalselt kõrgemal, sellega vastab maailma loomulikku progressi.

Iga klassivõitlus on moraalne; mitte ükski õiguse kättevõitmine rõhutatud klassile, vaid järgneva kõrgema ühiskondliku vormi organiseerimine — see ei ole enam moraalne ainuüksi revolutsioonilise klassi seisukohalt, vaid kõrvaltiki, „väljaspoolt võitlust“ vaadates — kui sellane vaatlemine on võimalik. Seda enam moraalne on sotsialistlik klassivõitlus: kui näiteks kodanline revolutsioon tegi vabaks ekspluateerimisõiguse, küsimata ekspluateerija päritolust, siis sotsialistlik revolutsioon tahab hävitada ekspluateerimise, kõrvaldada kõik tõkkesed inimeste tõelise üheväärsuse eest.

Marksistlik sotsialism sisaldab endas nõnda oma eetika süsteemi, mis on tuletatud sotsioloogilistest alustest: see on objektiivne revolutsiooniline eetika.

Uue ideoloogia kujundamisel peame hoiduma ometi tihtisest eksiarvamisest, nagu oleks olemas mingi üldine revolutsiooniline ideoloogia. On ometi suur vahe iga uue ja endise võitleva klassi revolutsioonilisuse vahel. Kahtlemata Lessing oli omal ajal revolutsioonilise ideoloogia kandja kirjanik, kuid kes meie ajal leiaks „Minna von Barnhelm'ist“ või „Emilia Galotti'st“ revolutsioonilist ideedest! Max Stirneri individualistlik filosoofia oli kord revolutsiooniline — praegu ta on ainult reaktsiooniline. Kodanlise revolutsiooni ideoloogid olid revolutsionäärid, kui oli tegemist kodanlise ühiskonna kujundamisega — sääl nende ideoloogia muutus pika-pääle reaktsiooniliseks.

Samuti ei saa pidada revolutsiooniliseks ideoloogiaks mõnd olemasoleva vastu suunatud ideed: revolutsiooni suur eraldus sihitust — või koguni teadlikult reaktsioonilisest — mässust on ometi liikumises ettepoole, olevikus: sotsialismi poole. Sellepärast Oswald Spengler'i pessimistlik arvustus Euroopa kodanlisele tsivilisatsioonile on reaktsiooniline, ja, kui lubatakse mainida, ka mõni kodune paljastusleht ei ole midagi muud kui reaktsiooniline, mis küll aitab vapustada koduse kodanlise ühiskonna (õigem korruptsiooni) stabiilsust, kuid jätab targu sihi andmata, et suu-rendada ideoloogilist tühjust.

Ei, sotsialistlik ideoloogia, proletaarlik ideoloogia ei ole negatiivne. Ta sisaldab endas paratamatult loobumist vanast ideoloogiast, kuid ainult selleks, et selle asemele kõhe ehitada uus, positiivne.

Klassivõitlusele rajatud, see ideoloogia sisaldab tuleviku ideoloogia elemente. Kui meie veel ei taha küllalt mõista, et proletariaadi, tead-

vusega varustatud tööliklassi elusuhtumine kõigil aladel on erinev kodanluse omast, siis on juba üks ala: poliitika, kus eraldus on käegakatsutav. Hakkame taipama juba proletaarlikku kirjandust, kunsti, pikapäale ka sporti, vähehaaval kasvatust ja noorsooliikumist. Et kujundada oma klassi ülesehitav ideoloogia, selleks on vaja loobuda endisest kõige järsumal kujul, kuid on vaja ehitada kõige julgemini.

Marksistlik ajalookäsitlus annab meile muidugi suuna proletaarliku ideoloogia otsimisel, ta annab meetodi selle loomiseks. Tõsi, kunagi ei saa küsida, mida Marx või Engels ütleb teatud puhul; kunagi ei saa mängida tsitaatidega, kuid mille marksistlik käsitlus annab, see on dünaamiline mõtlemisviis, ajaloo liikuvuse ja selle tõukejõu — paratamatu, kuid lahendusttoova klassivõitluse — arvestamine.

Proletaarlik ideoloogia on klassivõitluse ideoloogia. Kuid see on ühtlasi ka teadusel rajanev ja eluline ideoloogia.

Sotsialistliku Noorsoo Internatsionaali maiüleskutse.

Seltsimehed!

Sotsialistliku töörahva üleilmne pidupäev saabub jälle. Nagu igal aastal, nõnda ka 1. mail 1929, sotsialistlik noorpõlv võtab osa täiskasvand töörahva demonstratsioonest, rongkäikudest ja pidudest. Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal on annud parooli teha selle aasta maipidustused desarmeerumise ja maailmarahu demonstratsiooneks. Sotsialistlik Noorsoo-Internatsionaal on tunnustand läind aasta novembris Sotsialistliku Töölis-Internatsionaali Brüsseli desarmeerumisprogrammi, ja 1. mail sotsialistlik noorpõlv tõestagu massiliste osavõttudega demonstratsioonest, et ta tunnustab on tõeline, et ta on kõikjal esimeses reas, kui vaja, võitlemas rahu ja desarmeerumise eest sõja ja militarismi vastu.

Seltsimehed! Võime veeta selle aasta maipüha teadvuses, et sotsialistlik noorsooliikumine on jälle värskes tõusus. Liikmete arvud kasvavad, liitude tegevus on süvenend ja liikmete osavõtt meie tööst on elavam kui kunagi enne. 1. mai sidugu meid tahtega edendada seda arengut uuel aastal, et sotsialistlik noorsooliikumine areneks ikka enam noore proletariaadi massiorganisatsiooniks. Tahame mõelda 1. mail ka neile mõtteseltsimeestele, kes Itaalias, Leedus ja vastsetl Jugoslaavias on alistanud jõhkra diktatuuri karmidele jälgimistele. Meie ei väsi kinnitast nende maade seltsimeestega oma lahutamatu liitumise sidemaid.

Töölisliikumise mõõn ja tõus määravad ka meie arenguvõimalused, ja seepärast 1. mail täiskasvand töörahva kõrval tunnustame uuesti rahvusvahelise töölisliikumise suuri sihte, sotsialismi ja rahvaste rahu.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali büroo:

Karl Heinz — Wien, Josef de Graeve — Gent, Erich Ollenhauer — Berlin, Ernst Paul — Praha, Rickard Lindström — Stokholm, Koos Vorkink — Amsterdam.

Hugo Reiman

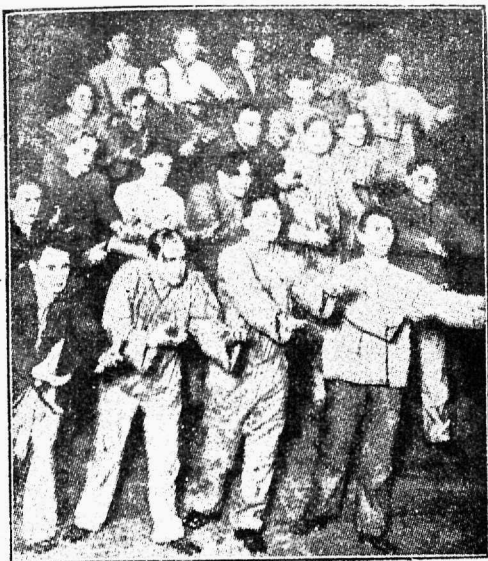
Töolisteaater

I.

Haarata inimest sügavate elamustega, raputada temast argipäeva askeldusmured, puhastada inimese hing harjumuse tolmust, uuendada teda, tõsta temas elutahet, valmisolekut ideaalide taotlemiseks — see on kunsti eesmärk üldse, eriti näitekunstil. Päälegi viimane ületab ses suhtes teised kunstid: tema loomingu vahendiks on inimene (näitleja) ise, ta aineks elu mitmekesisus, selle tähtsamad ja haaravamad hetked.

Kantud mängutungist ja vajadusest anda oma fantaasiakujutlustele tõsieluline kuju, näitekunst, algades muistsete usuliste müsteeriumidega, on püüdnud kõigil oma tõusuaegadeil panna vaatlejat läblelama vaid neid probleeme ja neid elunähtusi, mis on olnud kaasaja kultuurilise ühiskonna elu ja huvide tulipunktiks. Aegade ja huvide muutudes on muutund ka näitekunstiline looming, — kuigi selle juures täiesti pole hüljatud mineviku saavutisi. Ja kui näitekunsti „viimane sõna“ mõnikord näib olevat kõike muud, kuid mitte sügavamate eluprobleemide kehastumine, siis on see jällegi tingitud vastavaist ajale ja kultuurile ilmetandva ühiskonna kihi huvidest ja elusuhtumisest. Ei ole ajast ja ümbrusest (publikust) sõltumat kunsti, kui seda on näitekunst.

Ka oleviku ühiskond vajab tema elusuhtumise kohast lavakunsti. Ja kui räägitakse teatrikriisist, s. t., kui oleviku seftskond ei taha minna teatrisse, siis tähendab see, et pakutav lavakunst ei haara oleviku inimest, ei suuda kütta teda soojaks, ei taba oleviku inimeses olulist, elulist. Sellest on tingitud oleviku kultuuritegelaste seni lahendamata teatriprobleem.

töölisklass ei taha olla enam oma eelkäijate sarnaselt ainult tööloomaks, ta tahab saada ka kultuurikandjaks, kultuuriloojaks.

Ent oleviku kultuur ei suuda kõita töölisklassi kui sellast: see on pere-mehe, tööandja elunautimiskultuur, mis on võrsund ettevõtja isiklikuks

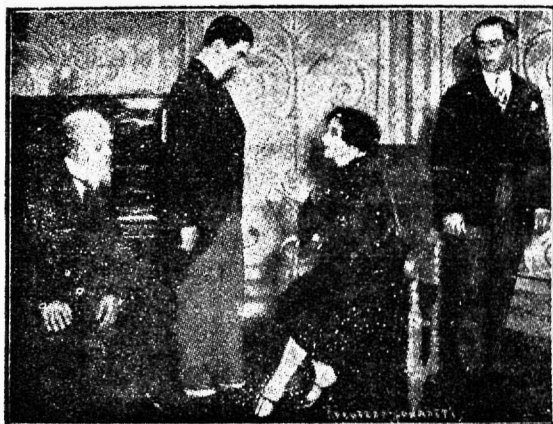
Ent sellel probleemil on kaks külge, nii kui oleviku ühiskonnal on kaks palet: nimelt, selle jagunemine kaheks huvidelt ja kultuuriideaalidelt erinevaks klassiks — kodanluseks ja proletariaadiks. Tõsi, kõigil kultuuri kujunemise astmeil, vahest väljaarvatud ürgkultuur, on olnud tegemist kultuurikandja valitseva ühiskondliku klassiga ja füüsilise töö tegijatega, näiteks orjade või päristalupoegade klassiga. Kuid oleviku kapitalistliku ühiskonna füüsilise töökoorma kandja

otstarbeks võõra tööjõu kasutamise eeltingimusil. Ja kui oleviku kultuur tõmbab kaasa üksikuid töölisi, siis siirduvad need ikka valitseva klassi eluneelu, kaovad töölisklassile. Klassiteadlik tööline aga vajab kultuuri, mis on rajatud vabale, ühiskonna huvides töötaja loominguale.

Kultuuri aluseks on töö. Kuid, tööil on ikka kaks palet: loov ja mehaaniline toime. Seni need mõlemad tööelemendid on olnud eraldatud erinevate ühiskond-

liikude klasside kohaselt: valitsev kultuurikandja klass on reserveerind enesele loova osa, rakendades mehhaanilisele tööle orjad, pärisorjad, palgalised, proletaarid. Ja kuigi viimasedki tihti elutingimuste kiuste on esinend loomingtööga, siis nende saavutised ühiskondlikkude korralduste võimul on kas lihtsalt võõrandatud, või loominguvõimelised palgalised on koopteeritud valitseva klassi kaastööliseks-liikmeiks. Töölisklassi kultuuri ideaaliks aga on sellane ühiskond, kus töö mehhaaniline toime jääb masina teha, inimesele aga tööloomingu osa, milles on tegevad kõik ühiskonna liikmed ühtlasel alusel — üks suuremal, teine väiksemal määral oma võimete kohaselt. Töölisklass on veendund seesuguse klassivaba ühiskonna ja sellele eriomase kultuuriastme võimaluses, kui ainukeses, mis lubab esineda temal kultuurikandjana. See on töölisklassi võitluse ja taotluste lõppsiht, see on tema elu kõrgeim eesmärk — ideaal.

II.

Osutatud uus, looval tööl põhjend ühiskond ja kultuur võimaldavad teostada ka uue teatri — tõelise tööliste teatri, mille tulipunktiks on loova töö idee ja sellega seotud eluprobleemid. Alles siis, kui uus ühiskondlik kord on saavutatud, kui klassidetu ühiskond on teostund, alles siis töölisklassi looval

tööl põhjend ühiskond ja kultuur võimaldavad teostada ka uue teatri — tõelise tööliste teatri, mille tulipunktiks on loova töö idee ja sellega seotud eluprobleemid. Senni aga, kui on tegemist vaid uue ühiskonna ja kultuuri taotlustega, võitlusega tee tasandamiseks sellele, kultuuripüüdeil ja sellega ka tööliste teatri on erilise ülemineku aja-järgu ilme.

Neid võib iseloomustada lühidalt otstarbe kultuuriks ja otstarbe teatriks. Nimelt, tööliklass ammutab kõik, mida suudab pakkuda mineviku ja oleviku valitsevate klasside kultuur, edukaks klassiideaalide teostamiseks. Seega olevikus kogu teadliku töölisklassi kultuuriline ja kunstiline tegevus on läbistatud klassivõitluse ideest, selle

valivald tooniandvast mõjust. Ja seda mitte üksnes oleva kultuuri kasutamisel, vaid ka uue loomisel, — sel määral, kui see on teostatav valitsevate olude tõttu.

Ülemineku aja töölisteatri kui tähtsama kultuuriteguri kujundumisel väljendub osutatud võitlusidee täiel määral: töölisteatri loomingu kandvaks motiiviks võib olla ainult töölisklassi kannatuse, võitluse ja võidulootuse eluline kujutamine. Ainult sellega tabab töölisteater oleviku palgatöölise elule olulise, kõige haaravama temale.

Tõsi, kogu töölisklass tegelikult ei ole veel kaugeltki klassiteadlik; veel vähem tal on kujunend selgejooneline klassipsühholoogia; väga ja väga palju on temas tavalist väikekodanlust. See aga segab töölisteatri ideelist loomingu, tihti avatleb koguni laskuma tavalise rahvateatri tasapinnale. Kuid sarnane olukord ka kohustab: töölisteater kui ideeline asutis peab kasvatama, kujundama, organiseerima töölisklassi, peab õpetama kaasatundma ühistele ideaalidele ja äratama ükskõikseid, ebatäidlikke, peab aitama luua kultuurtahtelist tööliskonda.

See aga ei tähenda, et töölisteater peab olema tendentsiline, kunstivägistaja agitatsioonilava. Seda ta ei tohi ega tarvitsegi olla. Nii kui muiste Kristuse kannatuseloo kirikuline käsitletu põlnud tendentsiline toimingu, kuid siiski hulki haarav ja usklike koguv, nii ka töölisklassi kannatuste vabanemisigatsuse dramatiseerimine võib olla täiesti vaba tendentsist, kuid siiski suurema kasvatusliku mõjuga, kui mõni sellekohane õppetund.

Ent nii kui tööliskonna elu pole mitte ainult klassivõitlus, nii ei või ka töölisteater piirduda ainult selle aine käsitleluga. Töölisteatri loominguks peab olema kogu elu, — tähtis on vaid see, kuidas elu käsitletakse. Selle „kuidas“ oluliseks nõudeks on vaid põhimõte: vabanemine kodanlike ühiskonna ideoloogilistest ja psühholoogilistest mõjudest, nende kunstilistest väljendusvormidest. Töölisteater peab sammuma iserada; selle juures õige tee näitab temale klassiideaal, uue kultuuri loomingu tarve — just nii, kui see tegelikult ikka on olnud kõigi loovalt esinevate aegade ja klasside juures.

Oleviku kapitalistliku kultuuri ja selle kunsti iseloomulikumaiks joonteks on skeptitsism, passiivsus, staatika, anarhhia, müstika ja individualism, millele vastab praktilises elus ääretu egoism ja korrupsioon. Seda kõike peab eitama töölisteater omal loominguks: ta peab olema veendumuse, optimismi, aktiivsuse, revolutsioonilisuse, organisatsiooni, positivismi ja kollektivismi kehastuseks ja õhutajaks. Ainult sel eeldusel töölisklass suudab jääda vabaks ja vabaneda kodanlike ühiskonna mürgitavast mõjust.

Oleviku töölisteatri otstarve ja tema loominguks kandvad ideed määravad ka töölisteatri organisatsiooni ja kunstilise toimelaadi.

Töölisteater ei ole ärienne ettevõtte, ega tohi kunagi kanda selle

ilmet; ses suhtes ta peab erinema teravalt kodanlistest teatritest. Õelduga on mõeldud nimelt seda, et töölisteatri kandepind — kuulajaskond, tööliklass, ei pea kunagi tundma, et ta ostab kunsti temale võrast asutisest, vaid iga teatrit kasutaja tööline peab tundma, et töölisteater on tema enese kaastööavaldis, üks paljudest organisatsioonest, mille ta on loond oma klassiideaalide saavutamiseks. Selleks töölisteater peab olema kõige lähedamas koostöös teiste töölisorganisatsioonega.

Vähe seda, ka omas erilises teatrilises toimes töölisteater peab olema kõige tihedamas koostöös töölikonnaga. Sellest järgneb töölisteatri vajadus omas kunstilises loomingus taotella kaastööd publikuga massipsühholoogia alusel. Selleks on vähe tavalisest kontaktist laval töötava näitleja ja saalis istuva ja vaatleva publiku vahel, vaid arenev lavategevus peab suutma haarata seevõrra publikut, et publiku kaasaelamine muutuks k a a s a m ä n g u k s. Tihti praktiseeritud näitelavalise tegevuse kandmisega vaateruumi publiku sekka seda veel ei saavutata, vaid siin peab, vastava näidendi eeldusel, juba näitlejaskond mõjuma oma kollektiivse kaasakiskuva loomingualaadi võimega.

Taotledes loomingulist kaastööd oma publikuga töölisteatri näitleja peab loobuma paratama praegu valitsevast isikupärasest enese siseelamusi esile tõstvast peenutsevast näitlemistehnikast. Massipsühholoogiline kaastöö saavutatakse vaid lavalise tegevuse, sündmustiku esiletõstmise ja haaravakstegemisega — näitleja isiklik looming on selle juures vaid vahend, kusjuures tema kõrge kunstiline saavutus peab mõjuma endast mõistetavana ebateadlikult, esile tõstmata.

Edasi, vajaline kunstiline koostöö publikuga saavutatakse töölisteatris vaid siis, kui ei unustata töölistest-publiku elupraktilist tegevust, nimelt töö iseloomu mõjul kujunend psüühikat. Nii kui eespool mainitud praegune tööline psüühikat kujundav töö on puhtmehhaaniline, valdavalt tehnilistest vahenditest tingitud. Sellepärast on ka oleviku töölise tajuvus- ja kujutlusvõime kõrgel määral, kui nii ütelda võiksime, „tehniline“, ehk, teiste sõnadega, esemliselt konkreetne, materialistlik. Mitte sedavõrra abstraktne arutelu, sümbolika ja mõistekuju, või ka üldse kõnelus, vaid esemine elu, tegu on see, mis suudab kiskuda kaasa tavalist töölist, mis temale on „arusaadav“.

Arendades alatud mõttelõnga, võime minna veel kaugemale näitlejate ja publiku kollektiivse kunstilise loomingu eelduste otsimisel. Esemlik-konkreetsed, materialistliku psühholoogia valdkonda kuulub ka helide, värvide, vormide, lõhnade jne., s. o. kõikide aistinguliste tegurite emotsioone tekitav mõju. Nendel mõjudel aga põhjeneb kõigi kujutatavate ja helikunstide sügav, mõistuse kaastegevus vältiv iseloom. Sellest järgneb, et oma eesmärgi saavutamiseks töölisteater peab taotlema omas loomingus kõigi kunstide kaasmõju ja seega energiliselt teed tasandama kunstide sünteetilisele käsitelule. Tuleb sulgeda ring: näitekunst võrsus kunsti-

sünteetilistes ja konkreetkujutuslistest religioonsetest etendustest (müsteeriumist), kus kõneldi, lauldi, mängiti, tantsiti, end igaviisi ehiti ja kollektiivselt ühes preestritega ja jumalatega elust rõõmu tunti; kunstisünteetiliseks peab kujunema näitekunst ka töölisteatriis: ka sääl kõik kunstid peavad olema rakendatud kõigi osavõtjate sulatamiseks teadvikuliseks, uut olukorda taotlevaks kollektiiviks.

Fritz Põldroos.

Eluline teater — töölisteater

Mis on töölisteatri ülesanne, eesmärk? Kas ainult töölikonna, nii öelda kõige pinnapäälsemate teatrinõuete rahuldamine: lõbustuse ja meelelahutuse kohaks, pääle rasket tööpäeva või töönädalat, ja seda võimalikult odava sissepääsu hinnaga? Või taotleb töölisteater ka kaugemaleulatavamaid sihte? Kas teatri kui niisuguse põhjalikum reformeerimine? Kas teeb töölisteater ümberhinnangut teatrikunstisünteetilises käsitluses?

Need on tähtsamaid küsimusi mis tahtmata üles kergivad kui juttu on töölisteatrist. Ja edasi, kas ei võiks töölisteatri ülesandeid täita mõni teine teater, korraldades odavahinnalisi teatrietendusi ja tehes väljasõite tööliste keskkohadesse? See oleks ju neil kergem korraldada tehnilise varustuse, hää näitlejaskonna ja majanduslise paremuse tõttu, kus nooril töölisteatriil, missugused nii majandusliselt kui personaalilt on palju halvemas seisukorras. Ja seda toonitavad just töölisteatri vastased, kes eitavad töölikonna oma teatri vajadust. Kuid siin, peab ütleva, on eitamise ja vastutöötamise põhjuseks rohkem küll see kodanline põhimõte, mis sihitud erandita kõigi vastu, mis lubab midagi töölistele, kui teatrimõistmine või teatrinõuete otstarbekohane korraldamine.

Et teatrit demokraatiseerida, teda kättesaadavaks teha ka töölistehulkadele, siis on vähe sellest kui antakse mõni odavahinnaline töölistetendus või kontsert. See oleks ju väga kena meie kodanlise teatri poolt, kui ta teeks seda ausalt, parema tahtmisega ka töölistele midagi pakkuda, kuid siin näeme kõige päält seda tagamõtet, et täita oma tühja saali, ning töölisti võõruada oma, töölisteatri, juurest. Kodanline teater võib tõepoolest, kasutades oma välist hiilgust ja hulkade madalat teatrikultuurilist tasapinda, mõneks ajaks tööliste poolt osavõttu leida. Kuid see on ajutine nähe. Hulkade teatrikultuuriliste teadmiste ja üldise klassiteadvuse arenemisega, loobuvad nad kindlasti. Töölistetendused ei lahenda töölisteatri vajadust.

Kuid kas on meie teatrid niivõrd kodanlised, et töölikond on sunnitud eemale jääma? Kas pole teater eelkõige kunsti teenistuses? Eks „puhta, ainsa ja igavese kunsti“ tuli soenda ühevõrra nii töölist kui pangahärrat. Nii kõnelevad kodanluse leeri kuuluvad teatrihärrad.

Siin selgub suur vastolu. Kodanline teater põeb kriisi. Eriti meie kodanline teater. Tugenedes väikekodanlusele ja tõusikluse ideoloogiale, on ta kaotand igauguse pinna. Ta on kaotand laia hulkade jaoks igauguse ideelise tähtsuse ja aktualiteedi. Kodanlusel on ju kõik materjaalsed võimalused et pidada kallist teatri organisatsiooni ja käia teatris, kuid ometi on teater tühi. Sest kodanlus on aatelage, ega tunne mingit tarvet selle järgi, mis väljaspool tema materjalistlikku ja ahnitsevat tege-

vust. Kuid ta peab võimul olema, teater peab siiski olema tema valitseda ja kuna ta ise seda ei tarvita, siis räägitakse: Milleks vaja tööliste oma teater, milleks kaks teatrit, kui ühelegi publikut ei jätku. Nii püütakse halvata tööliste oma ettevõtet, töölisteaatreid, et päälvee hoida oma esinduslikku teatrit, kus mõnel isamaalikul suurpäeval paraaditseda.

Tööliste juhtimine kodanlisse teatrisse on üheltpoolt kodanlusele omane variseerlikkus ja teiselt poolt teatri kui kunstilise ja ühiskondlise organisatsiooni mittemõistmine. Ei taheta, või ei osata arusaada neist algjõududest, millest teater võrsub ja millele ta tugeneb.

Peab silmaspidama, et teater võrsub altpoolt, s. o. publikust, rahvast. Et eelkõige peab olema teatrit vajav, eriline rahvakogu, siis alles võib tekkida uus, eriline teater, mitte ümberpöörduki. See tingib ja põhjustab ka töölisteaatreid. Tööliste klassisolidaritsus, erinõu- musis elamine, revolutsiooniusus ja tuleviku ideaalid tõukavad ka tööli- konna esteetilised vajadused liikuma isesuna. See teeb võimatuks mingi ühise või üldise teatri. Ja lõpeks ei ole mitte rahvas see film mis seob, mis üldistab, vaid klass.

Meie ei ole enam terve rahvas sel kujul nagu meie algelise teatri tekkimispäivil, kus tõesti tööline ja pangahärra võisid end soe- dada ühise „kunstitule“ juures. Kuid teater elab ikka veel sama ideo- loogiaga, nagu siis. Ei õpita midagi meist ülekäid sündmust, ei mär- gata et „ühine rahvas“ on killustund, et on tekkind klassivahed. Ja see ongi suurim põhjus, miks teater põeb kriisi. Meie kodanlus on ideolage ega suuda kanda teatrit. Proletariaadile on aga selle teatri vorm ja ideoloogia vastuvõtmata, ta ei võta sest osa, läheb iseseed ja loob oma teatri, oma eluvormile vastava.

Nii näeme, et töölisteaatrid pole mingi kunstlikult ellukutsutud nä- tus, vaid ühiskondlistest vahekordadest väljakasvand möödapääsenatus. Et töölisteater pole ainult lõbustusasutus töölistele, vaid liikumine ühi- kondlisel pinnal. Et täitsa mõtetu on kõnelda mingit ühisest teatrist, või teha mõnele teatril ülesandeks anda etendusi töölistele. See ei anna tulemusi. Teater peab vastama oma sisult ja vormilt selle klassi ideo- loogiale, millele tugeneb. Ta loomine peab kantud olema selle klassi hing- gest ja väljendama seda hinge. Õigemini, selle klassi hing väljendub teatri loomingu.

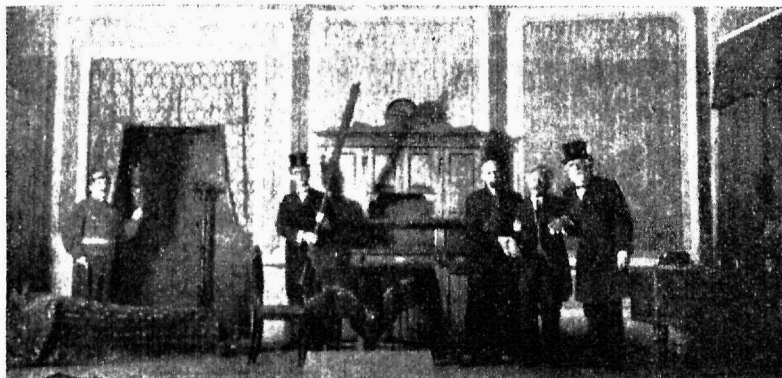
Lähenedes nüüd tööliklassile, kus isetegevale kollektiivile, asetab see ka teatril teistsugused tingimused, teistsugused ülesanded nii kunstilises tegevuses kui organisatsiooni töös. Tunnistates kollektivismi kui tööli- klassi eritunnust ja seda teatri algtõde, et teater võrsub rahvast, et teater peab tihedas sidemes olema oma publikuga, siis saab vajaliseks, saab esimeseks nõudeks et töölisteaatreil oleks aktiivne publik. See tähendab, et võimalikult suuremad töölishulgad, ükskõik mis kujul, võtaks osa teatri loomistööst. Selteel kasvab arusaamine teatrist, kasvab vajadus oma teatri järgi ja teater saab tõesti töölikonna teatraalsuse instinkti teostuseks. Praegu peab olema ja on, töölisteaatrite päämine ülesanne mitte ainult töölistele mängida, vaid kutsuda töölis kaasamängule. Töölisteaatrid praegusel kujul ei ole mitte siht vaid abinõu. Abinõu selleks et õhutada töölikonnas teatrikultuurilist isetegevust, õhutada, ära- tada üleskutsuda töölisi oma kunsti, oma teatri loomisele. Ja kogu ise- tegevust juhtida nii et proletariaadi esteetilist harrastusist kujuneks välja terve ja mitmekülgne kunstiline mina.

Arusaadavalt on siin ees paljugi takistusi: teatavate ringkondade vae- nulikus töölisteaatrite vastu, üldine majandusline kitsikus, teatri väiksed

ainelised võimalused, ruumide puudus jne. Osalt ka kodanlise teatri kriis ja väikekodanlise kunstideoloogia vähjatõbi, mis end on jõudnud sissesüüa ka proletariaadi ridadesse.

Eriti viimase aasta tegevus on näidanud, et kõige edukamalt võimaldab teatri propageerimist ja publiku kasvatamist ning aktiivsele teatritööle tõmbamist just asjaarmastajate koondamine.

Tegelik töö on näidanud, et sel teel on võimalik pääseda kõige lähemale oma publikule, et töölisteatrid peavad olema vähemalt esialgu, asjaarmastajate teatrid. Meie vastased näevad selles meie kõige suuremat puudust, kuid mina nimetan seda töölisteatrite suurimaks võrruks, kandvaks jõuks.

A. Nivois: „Kuulsuse müüjad“ Tall. Töölisteatri lavastusel.

Töölisteatrite juures tegutsevad praegu umbes 600 asjaarmastaja, kas näitetruppis, (teatri õpperühmad) orkestris, laulukooris või administratiiv ehk tehnilise tööjõuna. Need 600 inimest tulevad tehastest, töökodadest, kontoritest ja pärast väsitavat päevatööd, vabadel tundidel, asuvad teatritööle, igaüks oma võimiste ja huvide kohaselt. Siin kollektiivses töös kasvab nende klassiteadvus, kasvab arusaamine teatrist kui niisugusest, sünnib teatri kujunemine, nii siult kui vormilt, vastama klassipsühholoogiase. Need 600 kannavad teatrimõtte töölishulkadesse, kellega vahenditult kokkupuutuvad igapäev. Toovad ligi uusi inimesi, selgitavad, propageerivad ja loovad nii kindla sideme teatri ja tööliiskonna vahel. Nii kujuneb aktiivne publik. Nii kasvab ka teater, millist vajab tööliiskond, teater mis pole mingi „kõrge kunsti“ vaid tööliisklassi teenistuses.

Mööduv hooaeg oli üks viljakam ja ka kindlaimeliseim töölisteatrite kestvusel, ehkki töös olid suuremas ulatuses ainult asjaarmastajad. On tublisti kasvand etenduste kui ka publiku arv. On antud etendusi (hommiketendus, kontsert, teatrietendus) ligi 100, millest osavõtjaid ümmarguselt 50 tuhat. Neid arvud näitavad suurt tõusu võrreldes eelmise aastaga. Siis anti 75 etendust, osavõtjaid oli ümmarguselt 30 tuhat. Võrreldes neid arvusid, näeme et osavõtt etendustest on tublisti kasvanud, keskmiselt 100 inimest iga etenduse peäle. See on rõõmustav nähtus ajal, kus kodanlise

teatri publik ikka rohkem ja rohkem kokkukuivab. See näitab et tööliklass vajab teatrit ja just oma teatrit.

Pääle selle on töölisteater pidand alalist ühendust tööliskeskkohtadega väljaspool linna, töölisühingute ja seltsidega ja jõudumööda toetand nende omaalgatusi. On muretsetud repertuaari ja saadetud välja oma paremaid jõude kas esinemiseks või instrueerimistööks.

Ma ei saa hinnata töölisteatri kunstilisi saavutusi, kuid võin öelda, et see sageli ei kütüni tarvilise kõrguseni, et selles on paljugi segast ja vastukäivat ja seda mitte ainult kunstilises loomingus vaid ka organisatsioonis. Kuid peab silmaspidama et töölisteatril on veel liiast lühike ja liiast kitsad olnud olud milles oleme pidanud tegutsema. Kunstiline küpsemine ja oma erilme kujunemine nõuab pikemat aega ja ka soodsamaid tingimusi. Suurim takistus on oma teatrisaali puudumine, see halvab tegevust rohkem kui miski muu.

Artsõbašew: „Üks tund korralikus perekonnas“ Tallinna Töölisteatri.

Töölisteatrid on läinud isesumas. Ja et see suund õige on, seda näitab kasvav poolehoid. Seepärast tuleb seda jätkata veel suurema distsipliiniga. Seda asjaarmastajate teatri süsteemi tuleb arendada kõige laiemas ulatuses. Ainult töölisnäitlejad võivad saada uue, tõelise proletarse teatri rajajaiks. Kuigi asjaarmastajast koostuv töölisteater alguses kannatab tegelaste puuduliku väljaõppe all, tasub seda mitme võrra tema rippumatus, julgus, tema suur entusiasm. Ja mispärast nimetada asjaarmastajat ikka mingi kõrvalmaiguga? Mispärast arvata et asjaarmastaja on halvem elukutselisest? Alati ei pruugi see nii olla.

Töölisteatril peab olema tihe koostöö oma publikuga. Publikul peab olema alati võimalus vahenditult avaldada omi arvamisi ühe või teise lavastuse, ka teatri üldise tegevuse kohta. Samal ajal kui valmib tükk proovisaalis, peab käima ka ettevalmistav töö publikus. Seega tõstame ka üldist teatrikultuurilist tasapinda, millest viimasel ajal pole hoolind

enam ükski teater. Ja seda võib läbi viia jällegi kõige paremini asja-armastajate abil.

Töölisteraatri on ees suur töö. Ta ei saa oodata töölisi oma juure, ta ise peab minema tööliste keskele. Peab õhutama ja selgitama. Peab kasvatama kunsti meelt ja maitset. Peab püüdma õhutada ja arendada tööliste kollektiivmänge ning protsessioone; soodustama töölistemuusika ja töölistelaulu arenemist, et võiks tekkida proletariaadi oma revolutsiooniline, dramaatilis-muusikaline „folkloor“. Oma s i s e m i s e s, kunstilises tegevuses, peab töölisteraater püüdma vabaneda kodanlise teatri mõjutusest, ja uusi sisu ning vormivõimalusi leidma klassiideaalides.

Ja kindlasti püüdma vabaneda sellest kõige halvemast: väikekodanluse „esteetika“ roostest, mis vägisi tikub „õilistama“ tööliklassi kultuurilisi eneseavaldusi.

Töelise töölisteraatri jõuame loomulikult päälle pika ettevalmistava perioodi, päälle kauakestva töö, otsingute ja katsete varal. Kodanlise teatri mõju ja traditsioonid saavad veel kaua püsima ka uues, proletariaates teatris. Ent need kaotavad ikka rohkem ja rohkem oma teravuse ja nende mõju hahitub uue teatri arenemisprotsessis.

Töölisteraatri loomine ja edasivõimine peaks olema kogu organiseeritud töölikonna asjaks. Siin peaks kaasa tulema kõik töölis- ja anetiühingud, tingimata aga töölisnoorpõlv, kui oma klassi kultuuritahtelisem osa.

N. Andresen

Internatsionaali üleskutse.

Sotsialistlik kasvatustöö.

Noorsotsialistlik liikumine ei moodusta ainult järelkasvu parteile ega partei abiväge eri aktsioonides, vaid ta ülesanne on kasvatada sotsialistliku meelsusega ja elukorraldusega inimesi, kellele sotsialistlik ühiskonnakord on vajaline ja paratamatu isikliku eneseteostuse võimalus.

Noorsotsialistlik liikumine ei tarvitse õppida ainult olemasoleva partei najal, ta peab süvendama sotsialistlikku ilmavaadet ja leiutama uusi organisatsioonilisi vorme.

Abinõudeks noorsotsialistlikus kasvatustöös on üheltpoolt eemaldumine tüübilis-kodanlisest kultuurist selle laiemas mõttes ning arvustav suhtumine olemasoleva sotsialistliku partei väikekodanlusesõbralikkusesse, teisepoolt aga sotsialistlike teadmiste ja sotsialistliku ilmavaate omandamine ja rakendamine, kollektiivsust ja klassitundeid arendavate aktsioonide korraldamine ning püüdmine proletariaatliku kultuuri poole.

Praktiline poliitika ei ole noorsotsialistide ala, kuid poliitiliste päeva-sündmuste arutamine, vastu- või kaasaelamine neile on abinõudeks noorsotsialistide ilmavaaterakendustöös. Noorsotsialistide poliitilise aktiivsuse väljenduseks on kaastöötamine töörahva organiseerimise ja tööliklassi jõu ning tahte demonstreerimise alal.

Sotsialistlik enesekasvatus ei ole seevõrra teoreetilise kursuse sooritamine kui kaasaelamine välissündmustega vankumatust sotsialistlikust lähtekohast.

Noorsõdurid

Sel õhtul ootamisrahutus viis välja inimesed omaste pärast. Tuldi vaatama lävedele, kõneteti rahutult üksteist. Mindi laiadele, poriseile majadeeelseile tänavale. Kõigi teed viisid silla juure, ja varssi neid oli säääl neli, kuus, kaksteist, kes ootasid. Siia maantee, mis lõikas küla kaheks, paistis sirgena, ja võidi näha linna torne.

— Ei midagi veel?

— Ei midagi.

Nad ootasid. Silla all madal vesi uuristas kive jõe põhjas; tuulehoog tõusis ja sahistas habiseva papli kuues terasest litreid. Viimased loomad tulid koju töövankritega. Ja küla sulgus aeglaselt endasse, et veeta õo oodates oma koduste müüride varjul.

Sulgend oma poe, roheline põllega kingsepp tuli teiste juure.

— Ei midagi veel? Mis nad ometi teevad säääl?

— Kindlasti joovad.

— Säääl tuleb veel lõõminguid.

Tüse korvipunuja, kes vaatles üksisilmi veevoolu, sülitas musta piibu pigi ja lausub:

— Täis juua ja kakelda, mis muud võib neist arvata!

Ta sülitas kaugele, osavalt ja halvakspanevalt.

Oli valge veel kaduvas ehapaistes, mis taganes lähenevate varjude ees. Suur rahu võttis oma hõlma maailma, harvu hääli kõlahtas õhus ja kandus laiali. Järsku kõrvad teritused:

— Säääl nad on!

Neid ei nähtud veel. Oldi veel teispool mäge. Kuid nende laul veeres kuulina lennates nende ees, kareldes küla südamesse. Nad lähenesid. Kõik mõtted pingutusid silmadega ühises suunas mäe tipu poole, kust kuuldus juba tervena refrään:

Noorsõdur, kas lahkudes nutad,

Kui kodust sõtta ruttad,

Ja ema maha jääb?

Noorsõdur, kas lahkudes nutad,

Kui kodust sõtta ruttad,

Surema keisri eest?...

Järsku laul vaikis. Keegi seletas:

— Nad jõudsid sõdurite kalmistu kohale. Viie minuti pärast nad on siin.

Ootekäristus taas laskus. Ümberringi kogu küla oma vaikususes ootas poisse. Vesi voolas peatamata kividel ja see tasane vulin sai kuuldavaks videvas vaikususes. Kerge värin läbibistas haabade lehestiku tuuletus õhus.

Jean-Pierre ilmus esimesena pajude vahelt. Alul näli ei näinud teda, kuid ta jooksis vastu haopinu, ja kisa, mis ta tõstis, sai äraandlikuks.

Mehed tajusid.

— Jumala nimel! See on ju Jean-Pierre, mis teda jälle on tabanud?

Jean-Pierre saabus püstipäi, vahtides ümberringi. Ta vaarus aeglaselt, vahetevahel seisatades ja maad uurides. Kõverdet kätega ta hoidis oma püssi, hoidis olematut püssi. Ta siseilm lõõmav põrgu leegitses punase verega kaetud näol ja välgud sähvisid ekslevais silmis.

Nüüd ta toetus põlvitades vastu puud, mille lehtede habin kuuldus alla ta juure. Ta vehkis midagi oma tühja käega, kui korraga äkiline kisa viskas ta maha, segaselt ja nagu varjates. Lõhkev kuul pidi langema sinna õige lähedale. Ta ei liigutand end enam.

— Missugune viletsus! ütles üks lämbuv hääl.

Hommikul veel nad olid näind teda külast läbi sõitmas, püsti kärul seistes, hobust piitsutades ja lauldes. Ta oli suur ja tüse ja tugev, mustade silmadega, põldude päikesest kuldse nahaga ja võimsa tumeda lakaga.

Ja siin ta nüüd lamas palavikus. Ta tore, võimas lihasterikas keha polnud muud kui värisev lihahunnik. Ta käändus veidi küünarnukel ja tõstis aeglaseult pääd: nad nägid ta laigulist nägu ja võõrast leeki põlemas silmakoopais.

— On vaja otsida üles ta naine, lausus keegi.

Nii see sündis kaks korda aastas ja kestis üks, kaks, kolm päeva. Vaevelnud neli aastat selle küüsis, sõda tuli uuesti kindlail päevil haarama teda karmil käel. Nagu välgu löögil kõik kadusid ta ümbert ja ta leidis enda jälle vaenlase tagaetatavana keset kuulidest küntud mürisevaid lahingvälju, püss käes. Pärast ta ei mäletand midagi enam sellest, laulis põldudelt koju tulles, oli jälle õrn ja hää. Ent lapsed pelgasid teda ja vanad naised värisesid ta juuresoleolekul.

Ükshaaval nad tulid ta juure, kuid ta pöördus teisale ja põgenes hagude taha. Nad lähenesid: ta paiskas neile vastu: „Pauh!“ Nad ikka lähenesid: „Pauh! pauh! pauh!“

Nad aina lähenesid.

— Mis on, Jean-Pierre, Jean-Pierre?

Sasine pää tuli nähtavale hagude kohal, kadus ja ilmus jälle. Siis pinguli käsi ta tegi granaadiviske liigutisi, kuid viskas vaid tühjuse. Nad lähenesid. Pää ilmus veel kord hirmunult. Siis hügla kisaga ta tormas nende kallale ettesirutet täägiga.

— Jean-Pierre, kuule, Jean-Pierre, kas sa ei tunne meid?

Nad haarasid ta käsist. Ta võitles metsiku energiaga, kogu kehaga ja hammastega. Nad võitsid, kuid selleks oli vaja nelja mehe jõudu, kes hoidsid ta maas hingeldava, sülg huultel. Võidetuna ta jõud rauges ja raske kaebelhelid tõusis rinnast. Kinnisilmi ta oigas.

Kõik sillat üleminejad olid püsahtand vaatamiseks, siis lähenend ja nüüd seisid uudishimuliste parved pajude vahel ümber vaatamängu. Õhus hõljusid jõevoolu tasane vulin, lehtede sahin ja lakkamatud kaebelhelid. Ja kaugelt kuuldus tulejate laul, vahemaast jõuetu, kuid seda ei kuulnud keegi, kõrvus vaid tasased kaebel.

Teispool jõge kusagil aedade taga süüdati esimene lamp.

Jean-Pierre'i naine Marie tuli joostes kohale. Tuli tuulehoona, taganeti vaikides. Neli meest, kes hoidis Jean-Pierre'i maas, pööras korraga näod tuleja poole. Nagu alati ta oli toimind oma mehe nii öelda uuestileidmiseks, ta nüüdki oli pannud käsele Punase Risti käesideme ja pähe tõmmand halgeravitseja liniku. Kasutades mehe alistutust naine nii tõi ta teavusele. Lämбуva häälega küsis:

— Mis tal ometi on?

— Mis tal peaks olema? Tagasi tulles ta tormas me pääle ega tunnud ühtki meist. Siis nad haarasid ta ja tegid vagaseks.

See kes hoidis pääd, näitas veriseid käsi:

— Ta hammustas mind, kuid sel pole tähendust.

— Tooge vett — käsutas naine, pöördudes päältvaatajate poole.

Ta laskus põlvedele ja kummardus ta üle, hoolimata hääletust päältvaatajate hulgast. Võttis käte vahele mehe pää:

— Jean-Pierre?

Mees ei liigutand end. Vahuste huulte vahelt väljus ikka veel kaebeid.

— Jean-Pierre? Jean-Pierre?

Toodi vett roostetand konservikarbiga. Naine pesi ta nägu, hõõrus otsaesist, niisutas käsi. Kaebed tasanesisid. Ta liigahitus.

— Mis sul on, Jean-Pierre? Oled sa haavatud? On sul halb? Mis nad tegid sulle?

Ta ei kaebanud enam, ta märjad silmad vahtisid taevast muud nägemata.

— Kust sa oled haavatud, Jean-Pierre, kust siis?

Pää pöördus nobedasti, et paljastada kuklal sõjaaegist armi.

— See ei ole midagi, sa saad varssi terveks.

Naine pani ta kuklale niiske taskuräti hoides silme lähedal käesidet, mida ta silmad seirasid, seirasid punast risti, mis täitis ta pilgu. Hetke ta ei mõistnud, siis hakkas kisendama võõra häälega.

— Haigemaja.

— Nii jah, haigemaja, sind viiakse haigemajja.

Teda aidati. Naine oli küürutand ta ette, kohendas taskurätti kuklal ja silitas ta juukseid.

— Jean-Pierre, minu Jean-Pierre, nüüd see on lõpnud, nad ei taha sind enam. Sind viiakse haigemajja, sind ravitakse ja sa paraned.

Ta vaatles naist, vaatles selle käesidet, vaatles linikut, vaatles ta silmi, kus üksteise järele paisusid pisarad, tõusid laugudeni ja veeresid palgedele. Naine oli haarand ta käed, mis tasakesi värisesid, ja ta südame löök ulatus kaelani. Ta pilk jäi kauaks naisele ja kortsud ristlesid otsaesisel, nagu ta oleks otsind midagi endas. Siis rõõmus naeratus muutis ta näo teiseks, ta raputas tasaselt pääd, vaatas enda ümber, ja raske ohe vabanes ta olemuse põhjast: „Ah!”

— Missugune häda, ohkasid tasased naistehäälled.

Õhtune tuul oli läind tugevamaks ja mühises oksades raskelt ja järeljätmatult; mühises raskelt ja mattis üle kivide voolava vee kohina ning õnnetu mehe ümber kogund rahva liikumishäälled. Tõusvad varjud veeresid majade vahel ja siin-säääl kiirgasid valguse joad, tantsisid veidi ja vaibusid.

Ta tuli tagasi endasse.

Neljakesi nad tõstsid üles haavatu, kes ei pannud vastu. Ta jalad ripnesid raskelt ees, käed kukkusid taha ja ta lõtv pää märkis tee vaevakust. Marie läks ees, et ta oleks nähtav teisele.

Nad sammusid üle silla ja astusid teele, mis tõusis vastu mäge. Naine valge linikuga läks ees, ja märke tõusva meeste kobara keskel võis näha käimisirütmis tantslevat sasist pääd ja rippuvaid käsi.

Nõnda märke tõustes neid nägid teised säält küllast, hakkasid tulema neile vastu, alustades lõbusa laulu, need poisid.

Ja see noorsugu lähenes lauluga. Ühed tõusid paremalt poolt, teised laskusid allamäge vasemalt ja nende vahemaa kahanes. Ühel hetkel nad

moodustasid ühise musta kogumi, ummistades tee, ja siis nad laulsid üheskoos neile sääl all külas nekrutite refräänid:

Ja raskemal sõjateel
Jääb ikka rõõmsaks me meel,
Ja lahinguid veriseid
Ei lööda, kui pole meid.

Üksteise järele taludes süüdati tuied aknalunkide-taguses rahus.

Prantsuse keelest tõlkind R. P.

Huntly Carter

Inglise töölisteaater

Esimest korda ajaloos näeme inglise teatrit jagunevat kahte laagrisse, milledest üks edustab kapitali ja teine tööd, oleme töölisteaatri eest algava suure võitluse päälnägijad. See teater tahab kujutada suurt töös ühinenud maailma, tahab teenida selle maailma poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid ideid, tahab säada kapitalistliku ideoloogia asemele tööliste ideoloogia ja tehnikat, enne kõike tahab aga osa võtta kollektiivse sihiga tööst.

Esimene laager, mis kujutab kapitali teatris, on olnud rahandusajajärgu algusest päälle. Suured teatrite rahatrustid, mis tulid Amerikast, said Inglismaal sõja ajal vähehaaval mõjule, moodustus suur teatriomanikkude ja direktorite koalitsioon, et välja süüa neid mõningaid reformaatoreid, kes olid teinud Ibseni Inglismaal tuttavaks, et laostada neid esteete kes tahtsid teha näitelavast paljalt kunstnikkude ateljee ja esirinnas sammutavate erateatrite direktoreid. Sel koalitsioonil oli mõnigi halb külg, nii kasutas ta sõda puhtasti rahakogumiseks, kuid tal oli ka paremusi. Ta aitas kaasa teatri vahastamisele kõigist kirjanduslikest uuendajaist ja moralistidest, kes kasutasid näitelava selleks, et väljendada oma isiklike vaateid elu ja kunsti kohta. Teatud määral ta võimaldas teatril täita oma tõelist ülesannet, mis seisab inimsuse ja rahva elavamate ja võimsamate tunnete kujutamises. Tõepoolest, inglise teater, kuigi liitudes oma pahemate vaenlaste hiiglatrustide ja väikeste spekuleerijate kartellidega sai tagasi osa sellest elulikkusest, mille oli kaotanud nelja viimase sajandi kestes.

Teine laager ilmub esikorda teooriana 1919. a. Sõja, Vene revolutsioonivapustuste, epideemia ja majanduslikust ning tööstuslikust viletsusest tingitud streikide tagajärjel töölisliikumine muutub tugevamaks ja püüab leida väljendust oma enese kultuuriliste vahendite kaudu.

1920. aastast päälle inglise teater on jagunud automaatselt kahte ossa: Esimese moodustavad trustid, ärilised erateatrid ja poolärilised väiksed esirinna teatrid, samuti suur hulk poolelukulusteliste ja asjaarmastajate organisatsioone, mis edustavad keskklasside ja aristokraatia huviseid. Selle inglise teatri parema tiiva valdavad jõudu iseloomustavad selgesti briti dramaatilise liidu andmed. Sellesse liitu kuulub 1400 gruppi, haru ja osakonda ja 2500 liiget. Tal on laiad tegevusharud: organisatsiooni keskkomitee ja suur raamatukogu, mis asutati tänu Carnegie fondi annetusele. Temal on oma kuukiri, oma kirjastus ja tähtsad keskkohad Londonis. Tema käsutada on suur organisatsioon, mis on määratud teos-

tama keskklassi sihte, toetades „Teatri kunsti“ (kõigis selle tähendusis) ja liites „draama üldise eluga“.

Teise osa moodustavad töölis- ja kooperatiivföderatsioonid, mis on kõik antikapitalistlikud ja seisavad otselt või kaudselt töö vabastamise sihi teenistuses, käies seejuures eri meetodite järele. Seni on kuulund kõige suurem arv elukutseliste ja asjaarmastajate näitetruppe iseseisva töölispartei kunsti seksiooni, neid kuulub sinna viiekümne ümber. Selle eesotsas seisab nõukogu, mis valib välja etendusele tulevad tükid ja tegeleb tehniliste küsimustega.

Selle liikumise aluseks on „idealistik teater“. Umbkaudu kolme hooaja kestes oli tal võimalus anda propagandatendusi Strand Theatre'is Londonis, tänu sotsialistlikule näitlejale Arthur Bouchier'le. Selle teatri summa sihiks on evolutsiooniline sotsialism. See teater tahab olla leplik kapitalismiga, mitte hävitada teda, ja otsib tükke mis vastaksid sellele mõõdukaks tehtud sotsialismi laadile. Tal on palju elukutselisi kaastöölisi edumeelsete keskklassi kuuluvate näitlejate seast. Tema audirektor, mr. Miles Malleon, elukutseline näitleja on ühe kapitalistliku teatri pensionäär.

Hiljuti moodustus üks uus töölisteatriline liit mitmetest gruppidest, mis on enam-vähem taoline iseseisva töölispartei omale. See liit asutati Londoni kooperatiivühisuste haridusseksiooni poolt. See kooperatiivide teatriliiikumine lubab saada väga suureks ja levinenuiks. Ta võtab ette väljendada ja toetada tööliste kooperatiividele ideaale ja hävitada kapitalistliku produktsiooni ja kaubanduse hullemaid pahesid.

Kokkuvõttes Inglismaal on väga tähelepanuvääriv arv proletariaadi organisatsioone, osa neist on reformistlikud nagu P. O. S.'i omad, teised, nagu M. T. O. omad, on revolutsioonilised. Kõik nad teevad sotsialistlikku propagandat ja kuulutavad klassivõitlust. On liikumas suure draamatilise föderatsiooni loomise mõte. Ometigi on väike nende tükide arv, mida töölised kirjutavad tööliste jaoks, ja arvamised töölistehnika tähtsuse ja väärtuse üle on segased. Lisaks mängitakse ka palju puht kodanlisi tükke. Siiski, vaatamata kapitalistide survele, tõelised töölisklassi draamateosed tõusevad ühes õigusega kujutada töölisasja laval, nii poliitiliselt, majanduslikult kui ka sotsiaalselt.

Evald Nurm

Pärnu Töölisteater

Pärnu Töölisteatri moodund hooaeg algas õieti juba suvel, kui lavastati oma jõududega, töölissportlaste, noorsotsialistide, laulukoori liigete ja sõdurite abiga massitseenes, pääosalisega ja orkestriga Tallinna Töölisteatri Oskar Wilde'i „Salome“ vabaõhu laval. Ettekanne näitas, et P. Töölisteater püüab väärikusel kõrgusel kohalise „ametliku“ kodanliku teatriga. Vabaõhuetendust oli jälgind üle 2.000 Pärnu kodaniku, ja õieti säält pääle poolehoid suurenes, tekkis ajutist tunnustust isegi kohalikkude kodanliste lehtede väljaandeilt.

Publikult ja tegevuse elavusel Töölisteater näibki olevat ainuke teater Pärnus, olgugi et ta ei saa toetusi mujalt kui Tallinna Töölisteatril võrdlemisi väheste summade näol. Samal ajal, kui moodsate operetide lavastamine „Endlas“ publiku külmaks jätab ja ettekanded mitu korda on pidanud jääma ära, kuna oli ostetud vaid 2—3 piletit, oli Töölisteatris moodund hooajal etendustest osavõtjate maksimum 685 inimest ja minimum

394. Hommik-etendusil olid vastavad arvud 643 ja 347. Need arvud räägivad ise eneste eest.

Vaatamata äärmiselt raskeile majanduslikele tingimustele lavastati möödunud hooajal tervelt 14 iseseisvat näidendit ja 6 katket teisist näidendeist. Ja siin hulgas on mitmed nimetamisväärsed lavastused, nagu: Hugo Raudseppa „Siinai tähiseil“, Leonid Andrejevi „Kuningas Nälg“, Lope de Vega „Naiste Mäss“, Aleksis Kivi „Nõmmekingsepad“, Ludvig Falda „Eesli vari“, j. m. t.

Ka hommik-etendusiks lavastati rida õige suurt tööd nõudvaid näidendeid, nagu: Rabindrah Tagore „Ohver“, Arkadi Averčenko „Nutikad mehed“, siis veel Upton Sinclair'i „Sissetungija“, Aleks. Tassa „Kadaara sead“ j. t. Pääle selle pandi suurt rõhku hommik-etendusil ettekantavatele katketele, et need oleksid terviklikud ja kunstiliselt küllalt väärtuslikud.

H. Raudsepp : „Siinai tähiseil“ Pärnu Töölisteraatri.

Lavastati L. Andrejev'i „Inimese elust“ 2 katket: „Vaesus ja armastus“ ja „Inimese saatatus“ sama kirjaniku „Kuningas Nälg“ järele „Kohus näljaste üle“, siis stseen Upton Sinclairi teosest „Laulvad vangid“, katke A. Kitzberg'i „Kauka jumalast“, „Tantsijanna Ibis“ stseen „Eesli varjust“ ja teisi.

Pärnu Töölisteraatriil on tulnud teostada ka äärmiselt viletsais ruumes. Harjutuste ruumist käivad läbi inimesed, kõrval toas mängitakse ja lauldakse, kuid vaatamata sellele on teatri kunstiline tasa olnud võrdlemisi kõrge, ka kohalikkude „arvustajate“ arvamise järele. Kodanlised ajalehtede sabad on teatritele küll etteheitud „jämeda tendentsi paljastamist“ (Upton Sinclairi „Laulvate vangide“ puhul), kuna mõni töölisisikute tegelane on mõnikord etteheitud liigse kodanlise vaimu esiletoomist.

Näitetrupp koostub 48 asjaarmastajast, näitejuht on palgaline. Eriti näitejuhi Andres Särevi teeneks tuleb lugeda Pärnu Töölisteraatri haruldast aktiivsust möödunud hooajal. Pääle selle 24-liikmeline orkester ja 62-liikmeline laulukoor.

Kuna möödunud aastane vabaõhu etendus hiilgavalt õnnestus, usaldas Pärnumaa laulupeo toimikond jaanipäeva ajal laulupeo aegsete vabaõhu-etenduste korraldamise Pärnu Töölisteraatri hooleks täielikult. Nüüd juba tehaksegi ettevalmistusi O. Wilde'i „Salome“ lavastamiseks ja H. Raud-

sepa „Sinimandria“ vabaõhu lavale toomiseks. Need etendused antakse väljastpoolt kutsutud paremate lavajõudude kaastegevusel ja eriti suure massiga (350—500 tegelast).

Pärnu Töölisteraatri eriliseks teeneks tuleb lugeda seda, et on juurevõidetud sadasid uusi järjekindlaid teatri külastajaid, kuna kodanline teater oli ära võõrutanud teatrist kõik töölispubliku. Uue teatripubliku loomine, töörahva tõmbamine teatrisse ja uude elamuspiirkonda, see on olnud senni suur teene. Kuid järgnema peab sama intensiivne kunstiline täiendamine ning proletaarliku kunsti algete andmine, nagu seda on võimalik. Pärnu Töölisteraater on juba tööliste eneste teater — ta peab saama igakülgset töölisteaatriks.

Thomas Heck

Klassivõitlus spordi ümber

Senine ühiskonna ajalugu on klassivõitluse ajalugu. Nii kirjutavad Karl Marx ja Friedrich Engels „Kommunistliku manifesti“ sissejuhatuses. Praegu valitsevad klassid ning rõhuvad neid kes nõrgemad. Oma võimu alalhoidmiseks ning õigustamiseks väljendavad valitsevad klassid oma tahtet ning soove säädusis. Ning edasi kõneleb „Kommunistlik manifest“: „Valitsevad ideed on valitseva klassi ideed“. Religioon, eetika, kunst, teadus, lühidalt kogu ühiskondlik elu on suunatud valitsevate klasside huvidekohaselt. Kõik need mõisted muutuvad sisult ühiskondliku struktuuri muutmiseks.

Nii on ka sport ajast tingitud, on oma aja väljendusvorm, seisab praegu valitseva klassi või klasside teenistuses ning sisult ja vormilt kordkorralt muutub. „Spordi idee“ pole mingi geniaalse sule- või teadusemehe väljamõeldus vaid on kasvand välja inimeste kooselust. Juba ürgrahvad harjutasid endi keha, mille jõud võitluses olemasolu eest oli äärmiselt vajaline. Loodusejõud, metsikud loomad või ka võõrad suugarud otse sundisid inimest oma keha ja füüsiliste võimete eest hoolitsema.

Pea kõik ajaloolised kirjeldused antiikajast, mil eriti rohkesti tegutses kuulsaid sportlasi, on nii idealiseeritud, kuid antiikaja „harmoonia“ oli võimalik ainult alamalseisvate rahvakihtide kurnamisega. Alasti kistud antiik-„harmoonia“ on rajatud kisendavale ebakõlale tolelaegses ühiskonnas. Võtame antiikajalt ta pühalikuse, kisume paljaks iga maskeeritud sära, siis näeme selle taga piinatud orjade hulki, kes olid tolelaegse kultuuri tööliised kandjad, kuna nende õlgadel lasus majanduselu korrashoid. Varjatud kohti ei märka idealistlik unistaja, kes ei taha ega oska näha materjaalseid tõsiolusid. Särav esikälg laseb end ju kõigiti idealiseerida. Säälnähakse alati sinise Greekamaa taeva all tegutemas vabu inimesi spordi ning mänguga. Küsitakse aga, miks siis ainult vabu inimesi, siis kõlab vastus: neil ainult oli aega ja võimalusi kehaliseks harjutuseks, kuna nende toiduse ja kehakatte eest hoolitsetesid orjad, keda vähesed vabad oma ikkes hoidsid. Greeka kehaharjutuste harrastus ei arenend seega mitte mingist tarvidusest, vaid püüdest vaba aega võimalikult haaravalt kasutada.

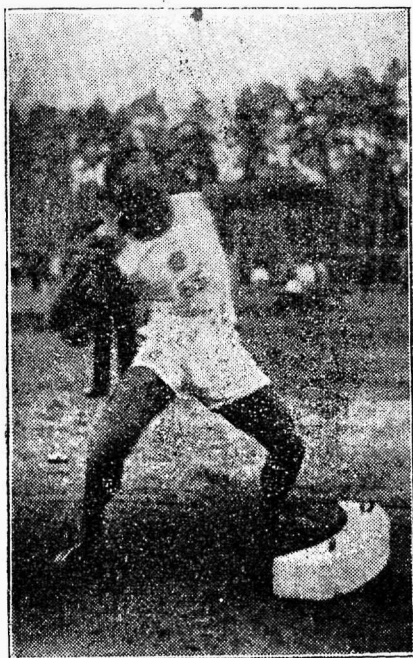
Heidame pilgu keskaega. Ka siin näeme spordi rippuvust tulunduslikest oludest. Kehaharjutused olid rüütlite eesõiguseiks, spordiidealid peavad soodsaks olukorda, mil keha eest hoolitsemine oli vaid väiksearvulise seisuse privileegiks. Kel on arusaamist ajaloost, see mõistab ka selalase olukorra põhjuseid. Kuis võis siis põllul ja töökodades töötavale üldse jääda aega kehaharjutuste tarvis?

Ükspuhas, vaatame kaugesse antiikaega, või uurime keskaegseid olusid, või vaatame lähemalt olevikku, ikka näeme kehaharjutusi ja sporti sõltuvuses tulunduslikest tingimustest. Igal ajajärgul tulundusel on oma iseloom ning oma eriline kehakultuuri vorm.

Kodanluse sporditeoreetikud kõnelevad spordist „iseendast“, spordist kui eesmärgist. Nad ei näe — õigem ei taha näha — et sport kui kõik teisedki mõisted, on suunatud ideoloogiliselt klassi kohaselt. Marksistidena, õppivad vaatlema asju ajaloolise arengu seisukohalt, meie ei tunne sporti mingi pilvis helkivana kujutusena, vaid kui ajast arenend ja tingitud ühiskondlikku funktsiooni. Kodanlus, kui ta pääsis võimule raskes heitluses kitsaks jäänd feodaal-korraga, arenes kiiresti ning jõudis omapärasesse valmistamisviisi — kapitalismi. Kodanlus ei purustand olnud klassivastolusid, vaid ainult lihtsustas neid.

Kodanluse võimu juure jõudes arenes tugevaks proletariaat, kelle ülesandeks jääb kodanlust ühes ta valmistamisviisiga, kapitalismiga, kord ära võita.

Nii on kodanlus klass, kes püüab hoida alal olevat võimu, proletariaat aga püüab leida teid selle võimu vallutamiseks. Need on kaks põhjalikult erinevat ülesannet. See ülesannete erinevus on põhjustand päälle muu ka oma ette tööis-spordi liikumise tekkimise. On siis ka täiesti arusaadav, kui töölispordilased, õieti hinnates praeguse ühiskonna klassivastolusid, 1893. a. Geras panid aluse iseseisvale töölisspordi võimlus- ning spordiliidule. Rahvusvahelise tööliste võimlus- ning spordiliidu loomine oli ajalooliselt tarvilik ning paratamata. Klasside huvid erinesid üksteisest niivõrt, et Saksamaal õige pea päälle „sotsialistide sääduse“ lange-mist tekkis töölisspordiliikumine. Kaks maailma seis ja praegugi seisab veel teravas eluvõitluses: kapital ning töö. Vastolusid juba tolalaj ei olnud võimalik rahuldada enam rahulikul teel. Sellest ka ametiühingute, partei ja proletariaadi kultuurorganisatsioonide kiire kasv. Võimsalt ker-kiis esile ka proletariaadi spordiliikumine. Marksistlik sotsialism näitas talle tee, mida mööda tuleb käia. Töölisspordiliikumine pidi sammuma klassivõitluse teed. Ta eitab olevat ühiskondlikku korda ning võitleb selle vastu. Loomulikult ei ole see tee kerge, kodanline riigivõim ning kodanline ideoloogia püüavad sellele proletariaadile liikumisele kõigiti

A. Franzén: Soome parimaid odaviskajaid.

takistusi ette veeretada, samal ajal kui kodanline spordiliikumine on paljude soodustuste osaline.

Kodanline spordiliikumine on proletariaadile vaenulik — ka siis kui ta näiliselt toimib erapooletult. Tõeliselt ta ei ole erapooletu ning ei saagi seda olla. Kodanline spordiliikumine on klassiliikumine, mille vastu seisab otsejoones töölisspordiliikumine. Kodanliku spordi individuaalrekordide püüd, võistlus, sensatsioon ning reklaam on niisama kodanlise klassi oma, kui rahvapärane suund ja kollektivistlik vaim kehaharjutusis ning massisport on proletaarliku klassi oma.*) Ilmselt mõlemad suunad eralduvad väliselt ning vaidlematult see on nende sisima mõtte väljenduseks.

Kodanlise spordi vaim on kapitalismi vaim, kodanlise ühiskonna vaim, ning kuna sport kunagi ei saa kanda teist vaimu kui oma ajast tingitud, siis ta ei seisa mitte väljaspool ühiskonda vaid juurdub sellest. Sport „iseendast“ on vaid fiktsioon. Sport omandab ikka suhtumist reaalellu. Ei ole mingit püsivat spordiideed, kuis seda kodanlised sulemehed püüavad konstrueerida, vaid ainult sisu, mille kirjutab spordile ette aeg ning ümbrus. Kui teoreetikud „erapooletut“ sporti püüavad sisustada spordi mõttega „iseendast“, siis nad isegi ei märka, kuidas nad sporti sisustavad oma ajaga, sääljuures proletaarlikku sporti vaatlevad ning käsitavad „ebaspordina“, „haiglase kujundusega“. Selles aga peitubki klassi ning ajakohane eelarvamine. On teinekord rõõm vaadata, kuidas teoreetikud, kes püüavad tõendada Marx'i ideede õigusepärasusetust, tegudes aga sääl-samas toimivad hoopis vastupidiselt. Suure ideaalina mainivad kodanlased oma sporti veel seetõttu, et see sisaldavat „klasseühendava, inimesi lepitava tendentsi“. Sõnalisi väljendusi, vahel tööpoolest väga kenid, kodanlised teoreetikud tunnevad. Ent meie ei taha olla naiivsed, peame teadma, et nad kõik seisavad spordi klassivõitluse teenistuses. See võitlus on osa „klassivõitlusest inimese pärast“. Sellepärast on tööliste-spordiliikumine tarvilik ning kui seda praegu ei oleks, siis tuleks ta jalamaid luua. Proletariaadi olukorrast tingituna kasvab ka proletariaadi spordiideaal. Seistes uue ühiskondliku vormi teenistuses, sisaldab proletaarlik sport ka selle vormi välise tunnuse. Proletaarlik klassisport on massisport.

Ta peab aitama jalule säada harmooniat elu ja kutse vahel. Üksi ta seda ei suuda, kuna selle jalulesäädmine eeldab ühiskondlikku murrangut. Probleemi: kutse ning inimene, inimene ning ühiskond, selle lahendamalles sotsialism. Seepärast rõhutame: kui sport ei taha olla mõttetu, kui ta ei taha olla jõuetu õhu peksmine, ta peab seisma proletaarliku klassivõitluse teenistuses. Sellepärast meie omalt poolt peame organiseerima, nagu kodanlus seda teeb, „klassivõitluse spordi ümber!“

Ajakirjast „Urania“ nr. 7, 1929.

Anita Kullend

Mõtteid naisest ja sotsialismist

Kui tahame luua sotsialistlikku ühiskonda, peame proletaarlikku liikumisse tõmbama naise, rakendades ta organisatsioonilisse tegevusse, ergutades võitluse sotsialismi eest, sest mitte ainult teoreetiliste teadmiste

*) Kuidas meil töölisspordiliikumine välja näeb, ei muuda veel asja, sest on ju meie liikumine noor ja kogemusteta.

edasiandmisega ei pea piirduma sotsialistlik kasvatustöö proletaarsete naise juures.

Sotsialistid, eriti naissotsialistid, peaksid rohkem rõhutama ja arendama kavakindlat organiseerimistööd naisproletaaride seas, kutsudes neid sotsialistlikule ülesehitustööle, kasvatades neist teadlikke end ohverdavaid sotsialiste, naisproletaare, kellele huvid ja võitlussuunad sulavad ühte töölikklassi suure ja püha ülesandega. See pole siis enam endine orjameelne iseseisvusetu vabriku- või taluteenija, kes hoidub kartlikult poliitikast, vihkab omas tuimuses sotsialiste eriti sellepärast, et need tahavad purustada kõik vana, ülesehitada midagi uut ja arusaamatut, mida pole olnud. Sellane naine tunneb end ainult ühiskondlikust kollektiivist olenevat.

Muidugi ei pea sotsialistlik naisliikumine muutuma mingiks kodanlikeks feministlikuks tegevuseks, nagu ta mõnel pool püüab kalduda kõrvale sotsialistlikust raamist, kodanlike naiste ülesässitamisel. Kodanlised naisühingud ja seltsid püüavad alati meelitada oma koondistesse vähem arendajaid ja klassiteadvusetuid naisproletaare, et lõhkuda proletaarset naisliikumist, ässitades naistöölisi meestöölise vastu majanduslikus võitluses.

1896. a. Saksamaa sotsiaaldemokraatlik partei määras kindlaks oma põhimõttelise vahekorra naistöölise liikumise ja ülesannete kohta järgmises resolutsioonis: „Võitlus naiste vabastuse eest ei ole võitlus ta meeseltsimeeste vastu, vaid vastuoksa — ühine võitlus nende ühise vaenlase — kapitalismi vastu. Liikumise lähemaks ülesandeks on mees- ja naistöölise kurnamise piiramine. Lõplik suund: proletariaadi poliitiline ülevõim ja sotsialismi teostus.“

Seni on olnud kodanline arvamine, et naine on suuteline olla oma mehe ja perekonna ori. Ainult aegamööda on killustund too väiklasil vaateil põhjenend eelarvamine. Isegi sotsialistide ideelises peres on see kõigiti eluline küsimus paljudi lahkeliidid tekitand. Stuttgardis 1907. a. 2. Internatsionaali kongressil võeti rahvusvahelises ulatuses resolutsioon vastu, mis kohustas kõiki sotsialistlikke parteisid proletariaadi ühistes huvides võitlema, et tunnustataks naistel poliitilised ja valimisõigused. See resolutsioon esitati Klaara Zetkini poelt naissotsialistide rahvusvahelisele konverentsile.

Aegamööda on jõndnud äratundmisele ka kapitali ori — proletaar — et naine peab vabanema palgatöö orjusest — perekonna orjusest — õiglusetu olukorrast ning et see on kogu proletariaadi ühine teostumatu ülesanne, mis on seotud tuleviku suunaga — sotsialismiga. Sotsialistlik pööre aga ei saa enne sündida, kui proletariaadi ühisest võitlusest oma vabastuse eest ei võta osa kõigi maade naistöölised.

Mida selgemalt ja kainemalt naisproletaar on õppind tundma end vabastavat sotsialismi, seda rohkem eraldub ta kodanlikest feministest. Ning võitluses kapitalismi ja proletariaadi vahel ei ole naisel väikene osa — nende massilisest tungimisest proletariaadi võitlusse on lebig suurel määral võitluse lõpp. Millisesse organisatsiooni peab naistöölised koonduma, mis oleks kohaseimaks poliitiliseks ja majanduslikeks võitluseks? Kõige tugevamaks klassivõitluse organisatsiooniks on ametiühingud. Naistöölise organiseerumine ametiühinguisse ning nende kasvatamine revolutsioonilise marksismi vaimus peab olema iga sotsjalisti ja ametiühingu liikme suurimaid ülesandeid. Tuleb ikka rõhutada, et proletariaadi majanduslik võitlus on ka ühtlasi poliitiline võitlus kapitali ja proletariaadi vahel. Mitte osaline võitlus töötingimuste ja palgakõrgenduse eest, vaid kogu tööliiklasside võimu eest, sest kodanlike ühiskonnas ei saa otsustada ega lahendada alaliselt kasvavat tööpuuduse valusat küsimust ning kõiki sot-

sialseid viletsusi, milliste all ägab praegune töölkond. Ning tööpalk, tööpäev, töönorm ning kogu majanduslik olukord oleneb sellest, kelle käes on võim ja millist poliitikat see võim ajab.

Naise töötingimused on senini olnud otse hirmsad. Meestöölist on ekspluateeritud, seda hirmsamini aga naistöölist, kurnatud füüsiliselt, moraalselt ja sotsiaalselt. Naistööjõud on olnud töötingimuste halvendajaks, sellepärast võitlesidki proudhoniistid naistööjõu vastu. Sotsialistid aga tahavad töötingimusi parandada. Seepärast olgu sotsialism igale naisproletaarile helkivaks teedtähistavaks suunaks. Ainult sotsialism vabastab naised kodanlise ühiskonna rõhumisest. Sotsialistlikus ühiskonnas on naine vaba aineliste ja vaimliste varade looja — vaba ühiskondlikest ja majanduslikest ahelaist. „Kuigi pole meil veel sotsialismi, siiski oleme teel ta poole“, ütleb Aleksandra Kollantai. Sotsialismi teostumine jäägu aga ultraprogrammilisele alusele, s. o. jätta päeva ülesandeks ta teostumine. Ent see teostub vaid siis kui sotsialismi ülesehitamisele on juhitud miljonite proletaaride hingest tulev ühine kutse, sest igal energial on oma määratu tähtsus...

Noorsotsialistide töömailt

Eesti Noorsotsialistliku Liidu III kongress

Liidu kongress, mis peeti 23. ja 24. märtsil, väljendas noorsotsialistliku liikumise tõusu, mis on pikaline, kuid sügav ja järjekindel. Kulude kartusel (noorsotsialistlikud ühingud ei ole ju rikkad), kongressist ei võtnud osa enam kui 10 organisasiooni, kuid seejuures ei puudund ka esindaja nii kaugest nurgast kui on Vana-Kariste, teisest küljest aga esindatud kümnesse ühingusse on koondund 430 liiget, kuna kogu liikmete arv on 656. Esindajaid oli kongressil kokku 34, pääle selle endised liidu juhatuse liikmed ja külalised.

Seda märkis ka sms R. Saving oma avamiskõnes, mille järele kongress algas trio saadetud „Internatsionaaliga“.

Kuid oli ilmund külalisi kaugemaltki. Kuna Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali sekretär oli saatnud kirjaliku tervituse, siis Soome vennasliidust oli tulnud kongressile Liidu esimees Arvi Hautamäki, kes oma tervituses rõhutas Soome sotsialistliku noorsoo püüdeid sotsialistliku elukorralduse ja sotsialismi teostamise poole. „Meie ei harrasta reformismi. Meie põvel tuleb asuda sotsialiseerimise töösse, seda meie peame valmistama ette. Meie ülesandeks on tööliste sisemine uuendamine“. Need julgustavad sõnad löid meeoleolu, ja partei keskkomitee esimees Mihkel Martna tuletas meele sotsialismi lapsepõlve Eestis ning näitas noorsotsialistlikule liikumisele mõningaid ülesandeid. Töölisühingute Keskliidu esindaja K. Must pakkus käe ametiühingulise liikumise poolt noorsotsialistidele — ja noorsotsialistid peavad hakkama tööle ka ametiühinguis. Tööliisspordi Liidu esines A. Antson kutsus ühinema militarismi- ja reaktsioonivastasesse võitlusse, sms N. Andresen annab edasi Töölisteatri tervituse ja rõhuta kultuurilist koostööd, sms A. Aspel tervitab Akadeemiliselt Sotsialistlikult ühingult ja Kultuuritahtelise Noorpõlve koondiselt, kes tahavad koos noorsotsialistidega püüda sotsialismi süvendamise poole, sms Olup toob Noorsoo Karskusliidu tervitused.

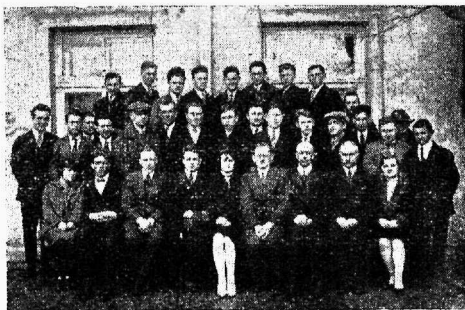
Laul „Julgesti, vennad, nüüd tööle“ avab tegeliku töö.

Kongressi juhatajaiks valitakse sm-d R. Saving, N. Andresen ja J. Naarits, pääsekretäriks A. Offenbach.

Kongressi kaks tööpäeva olid viljakad. Ühelt poolt leidsid kahes referaadis käsitlemist igapäeva, organiseerimise ja ühingute sisemise töökorralduse küsimused, teiselt poolt süvendati noorte kaitseküsimust maatööliskoostöö suhtes, siis algatati karskusküsimus, ja lõppeks teoreetiliste ettekannete rida selgitas riigi ja sotsialismi vahetõrget.

Kogu kongressi töö oli intensiivne ja viljakas. Kui pärast kaht tööpäeva kongress lõppes vastastikutest tervituste ja tugeva „Julgesti, vennad, nüüd tööle“ lauluga, siis oli tunda, et need päevad olid lisanud saadikuile uut tööjõudu.

Saame tutvustada oma lugejaid ainult mõne vastuvõetud teesiga.

Kongressi liikmeid ja külalisi.

R. Saving.

Poliitiline moment.

Kodanline ühiskond põeb rasket kriisi. Rahvusvahelised sammud rahu kindlustamiseks kujutavad endast nagu mingit traagi-komöödiat, millistesse algatajad ise nähtavasti kõige vähema tõsidusega suhtuvad. Praktiliselt on on asjaolud kujunenud sellaseiks, et kui mõni riik esitab rahvusvahelise kava rahu kindlustamiseks, siis samal ajal ta astub samme oma sõjajõudude ja relvastuse suurendamiseks. See on loonud usaldamatuse õhkkonna, millest ühiskond võib pääseda alles siis kui töörahvas organisatsioonide tugevnedes võimsalt hakkab kaasa rääkima rahvaste rahu ning vendluse küsimusis.

Fašismi hädaoht pole vähenend, hoopis vastupidi: aegade jooksul on mustasärgimehed oma inimsusevaenulikud käed sirutand nii mitme riigi ja rahva hinge järele. Kus tööühiskond end juba varakult on selle hädaohu vastu kindlustand, sääl on fašism viha-jõuetuses pidand käed rüppe laskma.

Rahvasteliit on jõuetu maailmarahu kindlustamiseks, ning fašismi, milline sugugi vähem ei ähvarda rahvaste vennasvahetõrget, kui järjekindel relvastuse suurendamine, näib ta suhtuvat isegi tunnustavalt.

Sotsialismi ülesehitav töö Nõukogude Liidus on paljugi kaotand oma eeskujulikkusest rahvusvahelise proletariaadi silmis. Nõukogude Liidu poliitiline olukord on korduvalt välja kutsund rahvusvahelise tööühisklassi põlastusavaldusi. Nõukogude režiimi surveavaldused tuntud revolutsiooni-tegelasile sunnivad sõbralikumaidki poolehoidjaid suhtuma Nõukogude korda tugeva kriitikaga.

Üksmeel rahvusvahelise proletariaadi ridades pole arenend tarvilikul määral. See kahandab tööühisklassi jõudu, sunnib tööühisklassi organisatsioonide roh-

kesti energiat kulutama omavahelisele tüüle. Kus asjaolud teises suunas on arenend, säääl on tagajärjed kolie märgatavad: Norra parlamendi valimised, kus varem vaenujalal seisnud töölisorganisatsioonid ühiselt esinesid.

Sotsialistliku erakonna koaleerumine kodanliste parlamendi rühmadega on loonud situatsiooni, kus proletariaadi klassivõitluse järjekindel arendamine on hoopis tahaplaanile suritud. Teiselt poolt jälle erakonna valitsusvõimu käsutamine laseb kergemalt hingata sotsialistlikkude organisatsioonide tegelasil, kelle seisukord polnud mõni aeg tagasi kuigi kadedust äratav, ning hoogne tegevus sotsiaalsäädusandluse alal laseb teatud määral õigustada sotsialistliku erakonna koaleerumist kodanlusega.

A. Offenbach.

Tööraha omakaitse.

Tööliikumise ülesandeks on kõikide töötajate koondamine sotsialistliku ühiskonna loomiseks. Kodanlus võitleb selle vastu kõikide abinõudega — minnes kuni organisatsioonide rüüstamiseni, üksikisikute terroriseerimiseni ning fašistliku riigipöörde läbiviimiseni. Töölisorganisatsioonidele on sellepärast tarvilik eriline kaitse-koondis, kuhu kuuluvad kõik töölised, pääasjalikult aga töölisnoorsugu, moodustades erirühmi. Rühmitused tegutsevad pääasjalikult võimlusalal, kuid harrastavad ka teisi oma ülesandele vastavaid alasid. Rühmituste ellukutumine peab sündima sotsialistlikkude organisatsioonide ühisel jõul, s. o. koos E. S. T. P., T. S. L. ja N. S. L.

Rahvusvahelise noorsoopidustuse töökojast.

On jäänd veel väheseid kuid Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali suure peoni. Kõigis Viini linnajagudes peetakse läbirääkimisi partei usaldusmeestega külaliste korterite asjus, ja aprillis saadetakse Viini parteiseltsimeeste kortreisse mitte vähem kui 150.000 küsimuslehte. Korterikomisjoni päätöö toimub aga alles mais ja juunis.

Eriti kaugele on ulatand kunstiliste ettekannete eeltööd. On igatahes juba nüüd kindel, millised pidustused korraldatakse saalides.

Suures Kontserdimaja saalis kantakse ette revolutsiooni pidumäng „Noorus noorusele“. See on täiesti uuelaadiline laulu- ja kõnekooride, muusika ja lavasäädelduste koostöö. See pidumäng näitab endiste klassivõitluste viit järku ja arendab osavõtjate silme ette oleviku revolutsioonilise tõusu mitmekülgsuse. Selle juure loodi oma muusika, ja selle mängu tähtsaim külg on, et ta on tervena noorsoo ettekantud. Umbes 200 inimesest koostuv kõnekoor, sama suur laulukoor, 50—60 liikmeline orkester, liikumiskoor ja lavasäädeldused, kõik kantakse ette Viini sotsialistliku noorsooliikumise jõul.

Saksa Rahvateaatris esitatakse Viinis esmakordselt Bruno Schönlank'i „Kevadmüsteerium“. Hoopis omapärane, sügavalt haarav kunstiline loomine. Kiirgav kevad tuleb halli, kitsa töölislina värvasse. See kevadhajuse ja igapäevahalluse kokkupõrge esitatakse muusikas, segakoores, kõnekoores ja draamaatilistes stseenides vormitäuuslikult. Siin orkestri moodustavad küll kutselised muusikud ja segakoored peavad vastavalt luuletaja ettekirjutusele koostuma täiskasvanuist. Ometi kõne- ja liikumiskoorid tulevad jällegi Viini sotsialistlikust noorsooliikumisest.

Muusikaselti saalis kantakse ette „Vabastumistund“. See on Viinis hästitutud sotsiaalne oratoorium Josef Luitpold Stern'ilt. Ta õilistab proletaarliku revolutsiooni mõtet ja leiab väljenduse meie viimsete sotsiaalsete eesmärkide psalmitaolises kujutuses. Sellel etendusel esitatakse

esmakordselt Walt Whitman'i luuletis „Pioneerid“, mis on ühe Viini komponisti Rudolf Reti muusikaga. Meie suureks rõõmuks on õnnestunud rekonstrueerida keskkoolilaste noorsookoor, mis meie Klagenfurti Noorsoopäeval „Vabastumise tunni“ ettekandega lõi haarava elamuse, nõnda et see ettekanne on tollekordse hiilgav kordamine.

Ottakringi Tööliskodus rahvusvahelised rühmad toovad kunstilisi ettekandeid.

Kava on veel lõplikult väljatöötamata. Ei ole võidud veel lõplikult otsustada, kus paigas need peod teostuvad. Avapeoks on igatahes kava valmis. On mõeldud, et sissejuhatavate fanfaarihelide järele antakse lühike lavaesitys, milles kõigi noorsoopidustustest osavõtjate maade keeltele väljendatakse rõõmu selle pidustuse puhul. Igaüks neist rahvusvahelistest kõnelejaist avab seejuures oma rahvuslipu. Siis järgneb Viini linna ja Austria tööliklassi esindaja tervitus, Viini töölisnoorsoo ja Noorsoo-Internatsionaali tervitus. Lõpuks nende rahvuslippude üle laotatakse Noorsoo-Internatsionaali lipp, tähendades, et Noorsoopidustus on aland, aga tähendades enne kõike, et üle kõigi lippude ja kõigi rahvuste hõljub Internatsionaali lipp!

See pidustus lõpeb igatahes tõrvikute käiguga, ja meie otsime teed, mis võimaldab igale rongikäigust osavõtjale vähemasti mõne sekundi kestes heita pilk üle kogu tõrvikrongkäigu. Nõnda igaüks 300.000 kuni 35.000 tõrvikukandjast vähemasti silmapilgu kestes võib silmata tõrvikute merd Punases Viinis.

Need on ainult väikesi väljaõikeid ettevalmistustööde mitmekülgsusest. Aga see vähene laseb aimata, kui suureks ja kui kauniks kujuneb Noorsoopidustus Punases Viinis.

Noorsotsialistid ja riigikogu valimised.

Noorsotsialistlik Liit ei esine valimistel, küll aga on jäetud vabades liidu liikmeile, kes on ka partei liikmed, kandideerida ESTP nimekirjades. Noorsotsialistliku liikumise tegelastest kandideerivad Tallinnas liidu juhatuse liige Ervin Teras (metallitöoline, Tööliisspordi Liidu sekretär) 13. kohal ja liidu sekretär Alfred Offenbach (trükitöoline, Tallinna linnavolinik, tööliisspordi liikumise tegelasi) 19. kohal; Läänemaal — endine liidu sekretär Mihkel Mihkelson (nüüd advokaat Hiiumaal, Heltermaal) — 2. kohal; Pärnumaal Vana-Kariste noorsotsialistliku ühingu endine esimees ja agar töölisliikumise tegelane Oskar Pärn, kes praegu teenib Pärnus oma sunduslikku sõjaväeteenistuse aega — 6. kohal; Järva- ja Pärnumaal liidu asutaja ja praegune abiesimees Reinhold Saving — 5. kohal; Virumaal Narva noorsotsialistliku üh. juhatuse liige Heinrich Preison (Kreenholmi vabrikutöoline, töölisvanemate nõukogu liige, Narva linnavolinik) 13. kohal; Tartumaal liidu juhatuse liige Karl Freiberg („Rahva Sõna“ toimetuse liige, ESTP keskkomitee ja sennine riigikogu liige) 4. kohal ja liidu juhatuse liige Hugo Ratassepp (Härjanurmelt, maatöoline, Tartumaa segakomisjoni liige) 8. kohal. Teistes valimisringkondades meie teades ei ole väljapaistvaid noorsotsialiste kandideerimas.

Tööliisspordi- ja kultuuritegelaste seast mainime järgnevad kandidaadid päale eelpoolsete: Tallinna Töölisteatri orkestrijuht Nikolai Goldschmidt (18. koht), tööliisspordiselt „Sparta“ esimees Aleksander Bleier (trükitöoline, 20. koht), Pärnumaal Tallinna Töölisteatri üldjuht Ed. Kink (3. koht), Pärnu Töölisteatri üh. esimees ja Tööliisspordiliidu juh. liige Maksim Unt (4. koht), Virumaal Narva Töölisteatri üh. esimees advokaat Mihkel Speek (5. koht).

Töölissport

Sotsialistlik Töölisspordi-Internatsionaal võitleb desarmeerimise eest.

Sotsialistliku Töölisspordi-Internatsionaali täitev komitee, 2 miljoni töölissportlase esindaja, arutas rahvasteliidu desarmeerimiskomisjoni ettevalmistusi ja otsustas soovitada kõigile oma liitudele liituda märgukirjade aktsioonile, mille on algatand Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal. Sellega täidetakse ühte kõrget sihti, mille Töölisspordi-Internatsionaal on võtnud oma päale esimesel kongressil Luzernis 1920. aastal.

Tšehhoslovakkia Saksa Töölisvõimlus- ja -spordiliit.

Liidu olukord on häa. Viimasel kongressil tehtud otsused on enamasti teostatud, kahjuks punaste kotkaste probleem ei ole leidnud veel rahuldavat teostamist. Ometi selle kallal töötatakse. Kavatsusel on lähemaks ajaks uute liikmete hankimise aktsioon. Liit toetab ja soodustab ka kõigi kultuuriorganisatsioonide keskkoonide tekkimist.

Tehniline edasiarenemine jätkub. On teostatud kursused kõigis ringkondades. Samariitide organisatsioon on tunnustatud Liidu põhikirjas, ja selleks kavatakse korraldada igas ringkonnas üks internaatkool.

Kasvatustöös on algatatud liiduarhiivi moodustamine. Filmikeskkoht on äsja asutatud. Naiste arendamine on lähem kasvatustöö. Kursustel edaspidi kasvataja loengud peavad rikastama programmi.

Tuleval aastal peetavate võimlus- ja spordipidustuste eeltööd on aland. Koha küsimus Aussig'is on lahendatud linnavalitsuselt rahuldavalt. Ringkondades moodustatakse erilised peolekutsumise komisjonid.

Liit võtab osa sel aastal Sotsiaaldemokraatliku partei korraldatud töölispäevast, ka Saksa Töölisvõimlus- ja -spordiliidu 2. peost 18.—21. juulil Nürnbergis osutatakse suurt huvi.

Poliitiline olukord on küll raske, mis ometi ei või palju takistada liidu arengut. Muide kindlal organisatsiooni põhimõttel on oma väärtus: paljud ühingud, mis alul astusid välja liidu juhataste vastu, on leppind jälle liiduga.

Sotsialistide osavõtt valitsusest ei ole millegagi põhjendatud.

(Vastuseks „Rünnak“ nr. 1. juhtkirjale.)

Kui tehakse mõni „meelemuutus“, siis õigustatakse seda lakooniliselt: „Ajad muutuvad ja meie muutume ühes nendega...“

Kes tahaks selle igivana ütelse tõsiduse juures kahelda, päale seda, kui näeme sotsialistlikke ministreid, isegi riigivanemat, ja võib olla oleme neid isegi oma lihase käega puudutand. See kõik tuli teatava üllatusena Eesti töölisklassile ja üllatuseks jääb ta lõpuni.

Ma ei taha vastu vaielda, et „sotsialistlik partei ja töölisklass on võitlev ja pääletungiv klass ja partei. Tema ligemaks ülesandeks on vallutada kodanlise riigi ja kodanlise ühiskonna nii majanduslik kui ka poliitiline ja kultuuriline aparaat. Selleks vallutamiseks on hääd kõik teed ja kõik abinõud, kui need meid aga suurele sihile ligemale viivad.“ Õige. Ent selleks abinõuks ei ole olnud, ei ole ega saa kunagi olema osavõtt kodanlise riigi täidesaatvast aparaadist. Selleks on meil küllaldaselt kurbi kogemusi ka Eestis. Kord tehtud vigu enam teha ei maksaks...

Järelikult lausume ühes Rosa Luxemburg'iga („Rünnak“ 5. 1928): „Kodanlises ühiskonnas sotsialistid on oma olemuselt opositsiooniliseks parteiks, valitsevaiks võivad nad astuda ainult kodanlise riigi rusudel“.

Arnold Stein.

NOORSOTSIALISTI RAAMATUKOGUS

ON HÄDAVAJALISED JÄRGMISED RAAMATUD:

R. DANNEBERG: Töölisliikumine ja sotsialism. Lisa: Austria sotsiaaldemokraatliku partei programm, 64 lk. Hind 40 senti.

K. Kautsky: Sotsialismi põhimõtted (Eesõna Saksa sotsiaaldemokraatliku partei programmile.) 36 lk. Hind 25 senti.

KARL MÄRX ja FRIEDRICH ENGELS: Kommunistlik manifest. Sotsialistliku ilmutuste ja töölisliikumise põhjapanev teos. 76 lk. Hind 35 senti.

ZETH HÖGLUND: Sotsialismi ajalugu pääjoontes. Lühike ja selge sotsialistlikkude ideede ja klassivõitluse ajalugu. 88 lk. Hind 50 senti.

ILMUMAS PÄALE MUU:

MAX ADLER: Marksism — proletaarlik e'uo'petus.

FRIEDRICH ENGELS: Perekonna, riigi ja eraomanduse tekkimine.

KARL MÄRX: Palgatöö ja kapital.

A. AUDOVA: Klassiriik, tööliskond ja militarism.

MAX ADLER: Poliitiline või sotsiaalne demokraatia.

KARL KAUTSKY: Proletaarlik revolutsioon ja ta programm.

HEINRICH STRÖBEL: Sotsialiseerimine.

HENDRIK DE MAN: Sotsialism kui kultuuritegur.

VÄARTUSLIKKU TÖÖLISILUKIRJANDUST:

UPTON SINCLAIR: Sada protsenti. Romaan Ameerika tööstusliikumisest. 182 lk. Hind 1 kr. 25 s.

K. RUMOR: MürGINE villi. Sõja ja revolutsiooni novellid. 116 lk. Hind 80 senti.

VAREM ILMUND: K. Kautsky: Kuidas maailmasõda tekkis. 228 lk., h. 50 senti; A. Rei: Sotsiaaldemokraatia partei põhimõtted. 36 lk., h. 10 s.; M. Martna: Tööliste internatsionaal — üleilmne tööliste liit. 54 lk., h. 10 snt., G. Plehanov: Sotsiaaldemokraatia taktika, 66 lk. h. 10 s.

Igale organisatsioonile ja igale noorele vajaline laulude kogu
Tööliste võitluslaulud. Korrald. M. Lauriman, h. 50 s.

TÖÖLISTE KIRJASTUSE ÜHISUS,

TALLINN, VÄIKE PÄRNU MAANTEE NR. 31.

Kirjandusest

Upton Sinclair: „Sada protsenti“.

Tööliste Kirjastuse Ühisus. Hind 1 kr. 25 senti.

See Sinclair'i romaan käsitleb töölisklassi provokatsiooniga seotud provokatsioonide. Paljastab valitseva klassi provokatorlikke võtteid, et hävitada võimsaid töölisorganisatsioone. Nõrgemaid isikuid sunnitakse ära andma seltsimehi, küll ähvarduste, piinade ja lubadustega. Neid sunnitakse tunnustama valet, provotseerima rahvast seadusvastastele tegudele jne. Püütakse igasuguste võtete abil tõendada, et antimilitaristlik töölisklass on tekitatud Saksaa keisrivalitsuse rahadega, et õige, sajaprotsendiline ameeriklane on see, kes oskab peksa seotud töölisklassi tegelasi, nagu hästitoidetud ja toore spordiga karastatud kaupmeeste ja töösturite pojad.

Tegevus sünnib küll Ameerika oludes, kuid kuna töölisklassi liikumine kui ka kodanuse võitlusvahendid on igal maal peaaegu samased, siis tunneme romaanist igal sammul ka meie olusid, mis teeb raamatu meile lähedaseks.

E. T.

Jungsozialistische Blätter.

Seda ajakirja peaksid lugema kõik saksa keelt oskavad seltsimehed ta mõttesuuna ja vajasel küsimuste põhjaliku läbitöötamise pärast. Selle aasta senni ilmud neljas numbris on leidnud käsitlust väga põhjalikult sotsialistide suhtumine sõjaväkke ja sõtta, tööliskond ja ajakirjandus, kutsekool ja tööõpilased. Edasi tulevad käsitlusele küsimused: rännakud ja reisid, kirik palvevendlus, tulunduslik võitlus ja tulundusdemokraatia.

Ajakiri ilmub kord kuus. Tellida võib ka Noorsotsialistliku Liidu juhatuse kaudu (hind 2 kr. 40 s. aastas).

„Rännaku“ võistluskirjutised.

„Rännaku“ toimetuse korraldab kirjutiste võistlused kahes etapis: 1) jutt tööliste elust, 2) kirjutis noortööliste olukorrast, noorte kaitsest või noortööliste isetegevusest. Kummagi võistluskirjutise pikkuse ülemmäär on 800 sõna.

Võistlusest võtavad osa noorsotsialistlikkude ühingute liikmed, kes ühtlasi ka „Rännaku“ aastatellijad. Kirjutiste saatmise viimane tähtaeg on 15. juulil, läbivaatamine lõpeb 1. augustil. Hindamiskomisjoni kuulub 3 liiget, kes on valitud Noorsotsialistliku Liidu juhatuse poolt. Auhindu antakse välja kummaski etapis kolm, nimelt 10, 6 ja 4 krooni eest kirjandust. Auhinnatud tööd avaldatakse „Rännakus“, kusjuures toimetuse võib parandada neid keeleliselt. Kirjutised saadetakse „Rännaku“ toimetuse nimele kinnise kirjana, kuna juure on lisatud ümbrik, mis sisaldab autori täielise nime ja aadressi, missugusesse ühingusse kuulub, autori vanaduse ja elukutse.

PILDID: lk. 78 ja 79: Ernst Toller: „Mass-inimene“ — Soome töölisteatriite liidu lavastusel.

lk. 80: „Kreuzeri sonaat“ — Tampere töölisteatriite.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.

Vast. toimetaja: **Reinhold Saving**. Väljaandja: **Mihkel Mihkelson**.

Toimetuse ja talituse: Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.